

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Lukáš Pokorný

Podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody

Diplomová práce

Olomouc 2015

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci dne 15. 3. 2015

Lukáš Pokorný

Rád bych tímto poděkoval JUDr. Filipu Ščerbovi Ph.D., za jeho vstřícnost, ochotu a cenné rady, které mi dopomohly k vytvoření této diplomové práce.

Obsah

Obsah.....	4
Seznam použitých zkratek.....	5
Úvod.....	6
1. Institut podmíněného propuštění odsouzeného.....	8
1.1. Otázka automatického podmíněného propuštění.....	9
2. Vývoj právní úpravy.....	11
2.1. Vývoj od roku 1918 do roku 1961.....	11
2.2. Podmíněné propuštění od roku 1961 až po současnost.....	13
3. Hmotněprávní úprava.....	16
3.1. Podmínky pro podmíněné propuštění.....	16
3.1.1. Obecné podmínky pro podmíněné propuštění.....	16
3.1.2. Zvláštní podmínky pro podmíněné propuštění.....	18
3.1.3. Zpřísněné podmínky pro podmíněné propuštění.....	20
3.2. Podmíněné propuštění u doživotně odsouzených.....	21
3.3. Zkušební doba a přiměřená omezení a povinnosti.....	27
3.4. Dohled.....	30
3.5. Osvědčení se, či výkon zbytku trestu.....	34
3.6. Úprava v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže.....	36
4. Procesně právní úprava.....	38
5. Přeměna trestu odnětí svobody v trest domácího vězení.....	43
Závěr.....	45
Seznam použitých zdrojů.....	48
Abstrakt.....	54
Abstract.....	54
Seznam klíčových slov.....	55
Key words.....	55

Seznam použitých zkratk

LZPS – Listina základních práv a svobod

PMS – Probační a mediační služba České republiky

TŘ – trestní řád

TZ – trestní zákoník

ÚS – Ústavní soud České republiky

VS – Vězeňská služba České republiky

VTOS – výkon trestu odnětí svobody

ZSVM – zákon o soudnictví ve věcech mládeže

ZVTOS – zákon o výkonu trestu odnětí svobody

Úvod

Tématem této diplomové práce je podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody (dále jen VTOS). Nejedná se o téma, které by bylo v odborné literatuře příliš diskutované. Právě to bylo jedním z hlavních důvodů, které mě vedly k výběru tohoto tématu. Dalším důvodem byl význam, který institut podmíněného propuštění představuje pro osoby odsouzené k VTOS. Původně jsem zamýšlel zpracovat diplomovou práci na téma nepodmíněný trest odnětí svobody, ale téma podmíněného propuštění mě natolik nadchlo, že jsem se mu rozhodl věnovat celou diplomovou práci.

Jedním z důvodů pro výběr tohoto tématu je i snaha o zdokonalení stávající právní úpravy. V průběhu celé této práce provádím zhodnocení současné právní úpravy, na které poměrně často navazuji vlastním názorem a případně i doporučeními k legislativním změnám. Nejedná se však vždy jen o mé vlastní názory. V nejširší možné míře konfrontuji má doporučení k legislativním změnám s názory odborníků, se zahraniční úpravou a zároveň využívám i statistických údajů a právních úprav minulých k tomu, aby mé rady nebyly vytrženy z reality a mohly v případě jejich realizace znamenat pokrok v oblasti trestního práva. Zřetelně jsou tyto mé snahy vidět zejména v podkapitole věnující se podmíněnému propuštění u doživotně odsouzených.

Diplomová práce je členěna do pěti kapitol. Nejrozsáhlejší je kapitola věnující se hmotněprávní úpravě, jelikož právě ona je z mého pohledu nejdůležitější. První kapitola této práce pojednává obecně o institutu podmíněného propuštění, protože považuji za nutné nejprve nastínit institut jako celek a vyložit jeho smysl. Teprve poté je možné si ho rozebrat na jednotlivé části, u kterých může dojít k jejich bližšímu popisu spolu s možnostmi jejich vylepšení. Na úvodní kapitolu navazuji poměrně kontroverzním tématem automatického podmíněného propuštění. Dané téma nepopisuji příliš podrobně. Spíše se snažím nastínit možnost jeho užití v české právní úpravě. Druhá kapitola má za cíl popsat vývoj právní úpravy. Je to právě i starší právní úprava, kterou je možné se do budoucna inspirovat při snaze o zdokonalení stávající právní úpravy, neboť nám poskytuje odpověď na otázku, jaké dopady může mít určitá právní změna na institut podmíněného propuštění jako celek. Za inspirující v tomto směru shledávám prvorepublikovou právní úpravu. Právní vývoj plynule navazuje na současnou právní úpravu, kterou dělím na část hmotněprávní a procesně právní. Kapitola zahrnující hmotněprávní úpravu představuje stěžejní část práce. Obsahuje zároveň i největší počet podkapitol, z nichž za nejkompaktněji vypracovanou považuji kapitolu o podmíněném propuštění u doživotně odsouzených. Nepovažoval jsem za nutné dopodrobna popsat každé

ustanovení v procesně právní části. Raději jsem zvolil tři body, které se mi jeví jako nejdůležitější a troufám si říct, že i nejkontroverznější. Jedná se o subjekty, které jsou oprávněny podat návrh či žádost o podmíněné propuštění, dále příslušnost a lhůtu pro vydání rozhodnutí o podmíněném propuštění. Poslední kapitola vlastního textu práce pojednává o poměrně novém institutu přeměny trestu odnětí svobody v trest domácího vězení, u kterého postrádám význam jeho zařazení do české právní úpravy.

Tato diplomová práce vznikla za použití velkého množství různorodých zdrojů a právě v tom tkví její síla. Důležitou roli měla komentovaná znění zákonů, v nichž jsou dle mého názoru nejkomplexněji popsána jednotlivá ustanovení. Zajímavé myšlenky jsem pak objevil v jednotlivých odborných článcích. Z hlediska zdrojů v podobě knih musím zmínit Institut pro kriminologii a sociální prevenci, díky kterému vznikla řada knih, které jsem využil ve své diplomové práci. Ilustrační význam sledávám v jednotlivých statistikách, které jsou v práci použity. Jedná se o statistiky Vězeňské služby České republiky (dále jen VS) doplněné statistikou Probační a mediační služby České republiky (dále jen PMS). Samozřejmým zdrojem jsou zákony, přičemž došlo i k užití zahraničních trestních zákonů ze Slovenska. K interpretaci zákonných ustanovení bylo užito i judikatury, z velké části získané z rozhodování Ústavního soudu České republiky (dále jen ÚS). Zdrojem byly i učebnice a materiály přístupné na internetu.

1. Institut podmíněného propuštění odsouzeného

Institut podmíněného propuštění odsouzeného považuji za jedno z nejdůležitějších témat, které souvisí s výkonem nepodmíněného trestu odnětí svobody. Důkazem tohoto tvrzení může být i fakt, že tímto tématem se zákonodárce zevrubně zabýval po dlouhá desetiletí od počátku vývoje českého právního prostředí od roku 1918 až po současnost.

Institut podmíněného propuštění má svou hmotněprávní úpravu, která se nachází v obecné části trestního zákoníku, v hlavě týkající se trestních sankcí a to konkrétně v § 88 až § 91 trestního zákoníku (dále jen TZ). § 90 TZ se sice zabývá podmíněným upuštěním od výkonu zbytku jiných trestů, ale následně § 91 TZ upravuje společná ustanovení, která se týkají jak podmíněného propuštění, tak i podmíněného upuštění od výkonu jiných druhů trestů. Na hmotněprávní úpravu navazuje procesní část, která je upravena v § 331 až § 333 trestního řádu (dále jen TR).

Samotnou podstatou podmíněného propuštění z VTOS je situace, kdy je odsouzený propuštěn na svobodu, aniž by vykonal celý trest, jenž mu byl rozsudkem uložen. Zbytek se trestu se mu promíjí, ale pouze za předpokladu, že se v soudem stanovené zkušební době osvědčí, tedy že povede řádný život, případně vyhoví i soudem uloženým podmínkám. Osvědčení se má zároveň za následek situaci, kdy se presumuje, že výkon trestu byl vykonán dnem, kdy byl odsouzený podmíněně propuštěn.¹ Dle judikatury ÚS se však smyslem podmíněného propuštění nerozumí automatické podmíněné propuštění odsouzeného za dobré chování po výkonu předem určené části trestu. Je třeba přihlídnout také k účelu trestu. Soud by se tedy měl zejména zaměřit na skutečnost, zda existuje předpoklad, že odsouzený povede po podmíněném propuštění řádný život a možnost opětovného spáchání trestného činu bude minimální.² Podmíněné propuštění je často chápáno pouze jako jakási libovůle sloužící zájmům odsouzeného a pozapomíná se na jeho pravý význam, který tkví v resocializaci odsouzeného a v možnosti výchovného působení na odsouzeného. Podmíněné propuštění pro odsouzeného znamená určitou motivaci, která mu pomáhá k jeho proměně v lepšího člověka a která pro něj znamená lepší perspektivu pro budoucí život. Zároveň vytváří příznivější podmínky pro proces přechodu odsouzených z vězeňského života zpět do společnosti.³ V článku profesora Šámala a profesorky Válkové se objevuje názor, že pro zákonodárce znamená podmíněné propuštění možnost, jak řešit problém přeplněnosti českých věznic, což

---

¹ ROZUM, Jan, KOTULAN, Petr, JARKOVSKÁ, Lucie. *Institut dohledu u podmíněného propuštění (Závěrečná zpráva z výzkumu)*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, s. 14.

² Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. dubna 2005, sp. zn. IV. ÚS 56/2005

³ NOVOTNÝ, Oto. *O trestu a vězeňství*. 1. vydání. Praha: Academia, 1967, s. 204 – 205.

je však nepřijatelné, jelikož problém přeplněnosti českých věznic je třeba řešit reformou systému vězeňství jako celku.⁴

Dle mého názoru je pochopitelné, že lidem podmíněné propuštění evokuje cosi negativního, jelikož v něm vidí pouze možnost, jak se odsouzený může předčasně dostat z vězení a pokračovat v páčání trestné činnosti, zvláště když jsou v médiích tyto případy s velkým zájmem prezentovány.⁵ Obdobným tématem se zabýval i výzkum veřejného mínění zpracovaný společností Factum Invenio, s.r.o. z přelomu června a července roku 2009, kdy bylo 1692 respondentů ve věku od 15 let dotazováno, zda souhlasí s tím, aby byl vězeň, který se řádně chová a objevují se u něho známky nápravy, podmíněně propuštěn. A v případě, že se po propuštění nebude chovat řádně, tak se do vězení vrátí. 40 procent z dotazovaných se postavilo proti podmíněnému propuštění⁶, což dle mého názoru značí důrazný nesouhlas společnosti s tímto institutem. Domnívám se také, že negativní pohled na tento institut může být způsoben i tím, že si veřejnost myslí, že odsouzený je propuštěn z vězení předčasně automaticky po podání žádosti. Tak to tomu však není a k této věci se vyjádřil i ÚS ve svém usnesení, kdy konstatoval, že neexistuje ústavně zaručené právo, které by umožňovalo automatické podmíněné propuštění z výkonu trestu po podání žádosti o ně.⁷ Přesto všechno však podle mého názoru je na místě užívání daného institutu s tím, že by mělo být jeho použití omezeno na případy, ve kterých je ho nezbytně třeba. Z toho plyne, že sdílím kritický pohled profesora Šámala a profesorky Válkové na zneužití podmíněného propuštění na řešení problému souvisejícího s přeplněností věznic.

1.1. Otázka automatického podmíněného propuštění

Rád bych v této kapitole navázal na téma, o kterém jsem se okrajově zmínil v předchozí kapitole. Jedná se o možnost automatického podmíněného propuštění. V právní úpravě *de lege lata* tato možnost nepřichází v úvahu, jelikož neexistuje ústavně zaručené právo na vyhovění žádosti na podmíněné propuštění, což potvrdilo již výše zmíněné usnesení ÚS.⁸ To by dle komentáře popíralo i smysl celého institutu podmíněného propuštění, kdyby

---

⁴ ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ, Helena. K podmíněnému propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. *Trestněprávní revue*, 2012, roč. 11, č. 11 – 12, s. 255.

⁵ Například: KUŘÁTKO, Miloš. *Zdraví vás vrah předčasně propuštěný z vězení, který ubodal ženu a pak snědl její mozek!* [online]. extra.cz, 22. září 2014 [cit. 18. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.extra.cz/zdravi-vas-vrah-predcasne-propusteny-z-vezeni-ktery-ubodal-zenu-a-pak-snedl-jeji-mozek>>.

⁶ ZEMAN, Petr a kol. *Veřejnost a trestní politika*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011, s. 93.

⁷ Usnesení Ústavního soudu ze dne 16. dubna 2009, sp. zn. IV. ÚS 70/2009-1

⁸ Usnesení Ústavního soudu ze dne 16. dubna 2009, sp. zn. IV. ÚS 70/2009-1

k němu mělo dojít po předem určené době výkonu trestu za jeho řádného plnění bez ohledu na budoucí vývoj odsouzeného.⁹

Institut automatického podmíněného propuštění není něčím zcela neobvyklým. Je ho užíváno v Anglii a Walesu, kde se dělí podle délky uloženého trestu. U osob odsouzených k trestu odnětí svobody s dobou trvání do 12 měsíců dochází k automatickému podmíněnému propuštění po výkonu poloviny trestu s tím, že krom mladistvých není uložen povinný dohled. U odsouzených k trestu 12 měsíců až 4 let dochází rovněž k automatickému podmíněnému propuštění po výkonu poloviny trestu. Rozdíl spočívá v uložení dohledu po dobu $\frac{3}{4}$ uloženého trestu. U osob odsouzených k trestu 4 let a více platí jiná pravidla. Tito odsouzení mají sice nárok na podmíněné propuštění po polovině výkonu trestu, avšak po zvážení Výboru pro podmíněné propuštění (Parolní rada). Automatické propuštění u těchto osob nastává až po výkonu $\frac{2}{3}$ trestu s uložení dohledu po dobu až $\frac{3}{4}$ uloženého trestu.¹⁰

Myslím si, že institut automatického podmíněného propuštění představuje zajímavou inspiraci pro českou právní úpravu. Jejím zavedením by byl případně odstraněn problém nespravedlnosti při rozhodování o podmíněném propuštění, i když by to zároveň znamenalo nemožnost posouzení chování odsouzeného, přičemž ono zkoumání chování a vývoje je prakticky vyloučeno i u osob odsouzených ke krátkodobým trestům.¹¹ Tento institut zároveň představuje jedno z možných řešení problému přeplněnosti českých věznic.¹² Přesto jsem k tomuto institutu poněkud skeptický a jeho zavedení v českém trestním právu nepodporuji. Jedinou situací, ve které bych si dokázal představit použití tohoto institutu, by bylo jeho zavedení u krátkodobých trestů a to pouze u osob, pro které by se jednalo o první odsouzení k VTOS.

---

⁹ PÚRY, František. In ŠÁMAL, Pavel a kol. (ed). *Komentář k trestnímu zákoníku – 1. díl*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1078 (§ 88 trestního zákoníku).

¹⁰ ROZUM, KOTULAN, JARKOVSKÁ: *Institut dohledu...*, s. 17.

¹¹ VAN ZYL SMIT, Dirk. *Průručka základních principů a slibné praxe v oblasti alternativních opatření k uvěznění*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 45.

¹² BIEDERMANOVÁ, Eva. Je možné resocializovat osoby ve výkonu trestu odnětí svobody, jsou standardizované programy zacházení účinné?. *Trestněprávní revue*, 2013, roč. 12, č. 7 - 8, s. 181.

2. Vývoj právní úpravy

Institut podmíněného propuštění byl v průběhu právní historie na území České republiky mnohokrát pozměněn, což svědčí o velké důležitosti a zájmu, který mu byl a je zákonodárci věnován. Stejně je tomu i v dnešní době, jelikož poslední zásadní novela TZ byla provedena zákonem č. 390/2012 Sb. Důvodem, proč se vývoji podmíněného propuštění věnuji důkladněji, je skutečnost, že zkoumání změn právní úpravy nám poskytne možnost lépe a komplexněji pochopit účinnou právní úpravu, případně nás může i inspirovat k jejímu zdokonalení.¹³ Pro přehlednost rozdělují vývoj institutu do dvou fází. Konkrétně od vzniku Československa od roku 1918 až po rok 1961, kdy byl přijat zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon a zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád. Druhou fází je období od přijetí výše zmíněných zákonů z roku 1961 až po současnou právní úpravu.

2.1. Vývoj od roku 1918 do roku 1961

V situaci, kdy bych rád popsal právní úpravu týkající se podmíněného propuštění po roce 1918, je potřeba nejprve vysvětlit, jaká právní úprava byla v této době na našem území platná a účinná. Je třeba si uvědomit, že po vzniku Československé republiky byl přijat zákon č. 1/1918 Sb., jímž se upravuje vyhlásování zákonů a nařízení, na základě kterého došlo k recepci rakousko-uherského právního řádu, tudíž byl v Čechách recipován Trestní zákon č. 117 ze dne 27. 5. 1852.¹⁴

Prvním zákonem na našem území, který se komplexně zabýval institutem podmíněného propuštění, se stal zákon č. 562/1919 Sb., o podmíněném odsouzení a podmíněném propuštění.¹⁵ Podmíněné propuštění bylo konkrétně upraveno v § 10 – 16 zákona č. 562/1919 Sb. Co se týče užití podmíněného propuštění, tak muselo být splněno několik zákonem stanovených podmínek. Prvou z nich byla délka trestu na svobodě uloženého odsuzujícím rozsudkem – ta musela činit nejméně jeden rok. Možnost být podmíněně propuštěný měli pouze odsouzení, kteří si odpykali 2/3 trestu, nejméně jeden rok. Druhou kategorií byli odsouzení, kterým byl uložen doživotní trest. U nich bylo pro splnění podmínek potřeba odpykat si trest v délce nejméně patnácti let. Při splnění výše uvedených podmínek bylo stěžejní otázkou, „jestliže se dá souditi, že se bude na svobodě řádně chovati.“ V potaz bylo třeba brát demonstrativní výčet okolností, které ovlivňovali konečné rozhodnutí.

---

¹³ Zde mám na mysli zejména původní úpravu v zákoně č. 562/1919 Sb.

¹⁴ KALVODOVÁ, Věra. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 17.

¹⁵ Účinný od 28. října 1919.

Těmi bylo chování v průběhu trestu, předešlý způsob života, povaha odsouzeného a poměry, které na odsouzeného čekali na svobodě.

Orgánem rozhodujícím o podmíněném propuštění byla komise pro podmíněné propuštění z trestu. Ta se skládala ze dvou soudců a jednoho státního zástupce. Její úkoly a proces jejího fungování byly blíže upraveny prováděcím předpisem – nařízením vlády č. 598/1919 Sb., jímž se provádí zákon o podmíněném odsouzení a podmíněném propuštění. Zvláštním oprávněním komise byla možnost nechat odsouzeného přeložit do přechodného ústavu trestního. Možnost využít dané oprávnění připadalo v úvahu pouze u odsouzených, kteří splňovali dobu potřebnou pro možnost podmíněného propuštění, u doživotně odsouzených byla tato doba zkrácena na deset let. Zároveň se muselo jednat o zvláštní kategorii odsouzených, u kterých sice nepřipadalo v úvahu podmíněné propuštění, ale zároveň u nich byla důvodná naděje, že se polepší. V přechodném ústavě trestním byl trestanec pod mírnějším dohledem a měl si zvykat svobodnějšímu pohybu i volnější práci.

Institut přechodného ústavu trestního považuji za inspirativní a ocenil bych užití jeho obdoby i v právní úpravě *de lege ferenda*. Výhodu spatřuji v možnosti zhodnotit vývoj osobnosti odsouzeného v průběhu výkonu trestu. Odsouzený by byl tudíž motivován k tomu, aby z jeho chování bylo patrné, že existuje naděje v polepšení. Kromě motivace pro odsouzeného by tento institut znamenal širší možnost volby pro rozhodující orgán. Tomu by přibyla další varianta rozhodnutí. Nemusel by tedy odsouzeného pouze podmíněně propustit, či žádost o podmíněné propuštění zamítnout, ale mohl by odsouzeného přeložit do instituce, kde by se podmínky života odsouzeného více blížily těm, které by na něho čekaly po propuštění z vězení. V této době by si zároveň mohl rozhodující orgán lépe ověřit, zda je odsouzený hoden podmíněného propuštění.

Dalšími zákony, které se do roku 1950 zabývaly institutem podmíněného propuštění, byly zákon č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží a zákon č. 91/1934 Sb., o ukládání trestu smrti a o doživotních trestech. Oba zákony, jak již z jejich názvu plyne, se týkaly specifické skupiny odsouzených.

V roce 1948 byly započaty práce na nové právní úpravě. Ony práce vyústily ve schválení čtyř trestněprávních předpisů Národním shromážděním dne 12. července 1950. Těmito předpisy byly: zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon; zákon č. 87/1950 Sb., trestní řád; zákon č. 88/1950 Sb., trestní zákon správní a zákon č. 89/1950 Sb., trestní řád správní. Tímto okamžikem došlo ke zrušení předchozích trestněprávních předpisů.¹⁶ Z pohledu institutu

---

¹⁶ KALVODOVÁ, Věra. *Trest odnětí svobody na doživotí*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s. 46.

podmíněného propuštění došlo fakticky ke změně koncepce právní úpravy, která od této chvíle byla rozdělena na část hmotněprávní a část procesně právní.

Hmotněprávní úprava se nacházela v § 33 – 35 trestního zákona. Podmínkou pro možnost uplatnění podmíněného propuštění byla povinnost odpykat si polovinu uloženého trestu odnětí svobody a v případě trestu odnětí svobody na doživotí patnáct let. K této časové podmínce bylo třeba splnit další kritérium. Vězeň musel „prokázat za výkonu trestu svou prací a svým chováním polepšení opravňující k naději, že povede řádný život pracujícího člověka.“¹⁷

Procesně právní část institutu podmíněného propuštění byla obsažena pouze v jediném paragrafu. Tím byl § 278 trestního řádu. Výsadní postavení měla komise pro podmíněné propuštění, která činila veškerá rozhodnutí týkající se podmíněného propuštění. Ta byla nyní složena ze dvou soudců z povolání a ze tří soudců z lidu s tím, že k vydání rozhodnutí byla potřebná většina hlasů komise. § 278 vymezoval také subjekty, kterým příslušelo podat návrh na podmíněné propuštění odsouzeného. Těmito subjekty byly: velitel vězeňského ústavu nebo kárného útvaru a krajský prokurátor. Možnost podávat návrhy na jiná rozhodnutí týkající se podmíněného propuštění byla v gesci krajského prokurátora.

Dalšími právními předpisy, které ovlivnily institut podmíněného propuštění, byly zákon č. 67/1952 Sb., který novelizoval trestní řád. Tato novela se promítla do znění § 278 a změnila složení komise pro podmíněné propuštění tak, že jejím předsedou byl soudce jmenovaný ministrem spravedlnosti a spolu s ním rozhodovali dva soudci z lidu. Významným krokem bylo přijetí zákona č. 64/1956 Sb., trestního řád, který v § 351 změnil orgán rozhodující o podmíněném rozhodnutí, když se jím nově stal krajský soud. Zároveň se změnil také okruh subjektů, které byly oprávněny podat návrh na podmíněné propuštění. Jednalo se o prokurátora a náčelníka vězeňského ústavu. Zásadní novinkou byla možnost podat žádost o podmíněné propuštění přímo odsouzeným a soud mohl o podmíněném propuštění rozhodovat i bez takové žádosti.

2.2. Podmíněné propuštění od roku 1961 až po současnost

V roce 1960 došlo k přijetí nové Ústavy, což znamenalo zásadní krok v tehdejší československém právním prostředí. Po přijetí Ústavy přišlo na řadu období, kdy byly přijímány nové zákony a to včetně zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon a zákon č. 141/1961

---

¹⁷ § 33

Sb., trestní řád. Přijetím těchto zákonů byla započata nová éra československého trestního práva, jelikož tyto zákony byly účinné i přes řadu novelizací po dlouhá desetiletí.¹⁸¹⁹

Podmíněné propuštění bylo v trestním zákoně upraveno v § 61 až 64 společně s podmíněným upuštěním od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti. Tím ale nejsou vyčerpána veškerá ustanovení, jelikož podmíněné propuštění bylo upraveno také v § 83. Zde bylo upraveno jeho použití v souvislosti s mladistvými.

Co se týče skutečností, které byly předpokladem pro podmíněné propuštění, jednalo se o dobu ve výkonu trestu, dále způsob chování ve výkonu trestu a konečně jednu ze dvou taxativně vymezených podmínek v § 61 odst. 1 pod bodem a) či b). Z hlediska doby strávené ve výkonu trestu připadaly v úvahu dvě časová období. Obecně stačilo vykonat polovinu z trestu odnětí svobody. Zvláštním případem pak byli osoby odsouzené za taxativně vymezené trestné činy v § 62 a zvláště nebezpeční recidivisté.²⁰ U těchto osob bylo potřeba vykonat 2/3 trestu odnětí svobody. Dále bylo potřeba, aby odsouzený ve výkonu trestu prokázal polepšení, které spočívalo ve vzorném chování a poctivém poměru k práci. Pokud byly splněny výše uvedené podmínky, bylo třeba, aby odsouzený alternativně buď vzbudil očekávání, „že v budoucnu povede řádný život pracujícího člověka“, nebo aby soud přijal záruku za dovršení nápravy odsouzeného, kterou v této době mohla poskytnout společenská organizace.

Jak již bylo výše uvedeno, trestní zákon se zabýval také podmíněným propuštěním u mladistvých. Těm stačilo ke splnění možnosti podmíněného propuštění strávit ve výkonu trestu třetinu jeho trvání. Zároveň bylo v případě mladistvých vyloučeno použití § 62, který se týkal osob odsouzených za taxativně vymezené trestné činy a zvláště nebezpečných recidivistů, u nichž bylo třeba strávit ve výkonu trestu 2/3 jeho trvání.

Procesní úprava se nacházela v § 331 až 333 trestního řádu. Výraznou změnou oproti předchozí úpravě byla účast společenské organizace při procesu podmíněného propuštění. Jejím nejvýraznějším projevem byla možnost navrhnout podmíněné propuštění za předpokladu, že společenská organizace převzala záruku za dovršení nápravy odsouzeného. Jinak zůstal výčet subjektů, které mohly podat návrh či žádost o podmíněné propuštění,

¹⁸ KALVODOVÁ: *Postavení trestu...*, s. 31.

¹⁹ Pro bližší výčet novelizací trestního zákona a trestního řádu po rok 2001 viz: ROZUM, KOTULAN, JARKOVSKÁ: *Institut dohledu...*, s. 43.

²⁰ Dle § 41 se jednalo o pachatele, kteří znovu spáchali zvláště závažný úmyslný trestný čin, ač již pro něj či pro jiný takový čin byli potrestáni, nebo o pachatele, kteří soustavně páchali úmyslné trestné činy téže povahy, ač již pro takové činy byli vícekrát potrestáni a zároveň jestliže tato opakování trestné činnosti i s přihlédnutím k době mezi jednotlivými odsouzeními podstatně zvyšovala stupeň nebezpečnosti konkrétního trestného činu pro společnost; podrobněji: MAREŠOVÁ, Alena a kol. *Kriminální recidiva a recidivisté (charakteristika, projevy, možnosti trestní justice)*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011, s. 71 - 72.

stejný.²¹ U mladistvých byla situace z pohledu návrhu či žádosti o podmíněné propuštění jiná. K rozhodnutí o podmíněném propuštění u nich docházelo automaticky po výkonu třetiny uloženého trestu. Rozhodujícím orgánem byl v případě podmíněného propuštění okresní soud. V předchozí právní úpravě rozhodoval krajský soud nebo vojenský obvodový soud (v případě vojenského soudnictví).

Do účinnosti TZ z roku 2009 proběhla řada novel, které měnily institut podmíněného propuštění. Významným milníkem se jeví rok 1989, kdy došlo ke změně režimu a přechodu k demokratickému uspořádání společnosti. Tato skutečnost se odrazila také ve změně právních předpisů.

První velká novela trestního zákona č. 175/90 Sb., zrušila trest smrti a zároveň s tím přinesla novou úpravu výjimečného trestu, kterým se opět po 34 letech stal trest odnětí svobody na doživotí.²² Na to reagoval nově přidaný odstavec v § 62, který připustil možnost podmíněného propuštění po nejméně 20 letech VTOS na doživotí. Další změny byly povětšinou terminologického charakteru, kdy byla vypuštěna slovní spojení poplatná komunistickému režimu.²³ Zároveň byla vypuštěna možnost poskytnout záruku za nápravu podmíněně propuštěného společenskou organizací, záruka jako taková však v zákoně zůstala. Dále byla novelou trestního zákona č. 290/93 Sb., změněna terminologie takovým způsobem, aby byly (dle důvodové zprávy) vynechány bezobsažné emocionální přívlastky. Došlo tak v § 61 k vypuštění slov „vzorným“ a „poctivým poměrem k práci“ a jejich nahrazením slovy „plněním svých povinností“.²⁴ Zásadní význam měla novela trestního zákona č. 265/01 Sb. Na jejím základě bylo možné nad pachatelem vyslovit dohled. Dne 31. července byl publikován zákon č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže (dále jen ZSVM), který byl účinný k 1. lednu 2004. Citovaný zákon sám upravoval institut podmíněného propuštění v § 78.

Opravdový přelom znamenalo přijetí zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, který se stal účinným ke dni 1. ledna 2010. Nový TZ nahradil dosavadní trestní zákon č. 140/1961 Sb. Institut podmíněného propuštění byl poté několikrát novelizován, ale opravdu zásadní změnu přinesla novela TZ č. 390/2012 Sb. O ní se zmíním v následujícím textu.

---

²¹ Jednalo se o prokurátora, náčelníka nápravného zařízení či samotného odsouzeného; soud mohl případně rozhodnout i bez takové žádosti odsouzeného.

²² KALVODOVÁ: *Postavení trestu...*, s. 35.

²³ Například „život pracujícího člověka“ se omezil pouze na „život“.

²⁴ NEČADA, Václav. *Přehled novel trestních kodexů v období od listopadu 1989 do konce roku 1999*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000, s. 37 – 38.

3. Hmotněprávní úprava

Jak již bylo výše uvedeno, právní úprava podmíněného propuštění je rozdělena na část hmotněprávní a část procesně právní. Hmotné právo se nachází v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Procesní část je upravena v zákoně č. 141/1961 Sb., trestní řád. Na první pohled je zřejmé, že procesní část prošla celou řadou novelizací a to nejen v otázce podmíněného propuštění. Není se tedy čemu divit, že se chystá její rekonstrukce a na základě ní není vyloučeno, že se některé změny nedotknou i podmíněného propuštění.²⁵ Naopak trestní právo hmotné touto rekonstrukcí prošlo. Přesto od účinnosti TZ docházelo ke změnám podmíněného propuštění, z nichž nejzásadnější byla provedena zákonem č. 390/2012 Sb. V této novele je patrná snaha o to, aby byly zmírněny podmínky pro podmíněné propuštění, které směřují proti méně závažné kriminalitě. Důsledkem této změny mělo být snížení počtu vězňených osob.²⁶

3.1. Podmínky pro podmíněné propuštění

Soubor podmínek pro podmíněné propuštění je upraven v § 88 TZ. Už z množného čísla vyplývá, že se jedná o vícero podmínek potřebných ke splnění pro možnost podmíněného propuštění. Tyto podmínky můžeme třídit dle několika hledisek. Jejich společným rysem je skutečnost, že rozdělení souvisí s tím, za jaký trestný čin byl pachatel odsouzen. Jedná se zejména o typovou závažnost trestného činu.²⁷

3.1.1. Obecné podmínky pro podmíněné propuštění

Obecné podmínky pro podmíněné propuštění jsou stanoveny v § 88 odst. 1 TZ. K tomu, aby mohlo dojít k podmíněnému propuštění je zapotřebí, aby odsouzený *prokázal polepšení*, které spočívá ve způsobu jeho chování a v plnění svých povinností. Období, které bere soud v potaz pro posouzení polepšení, je doba po právní moci rozsudku a jde zejména o období, kdy je odsouzený ve výkonu trestu. Polepšení je třeba chápat jako vnitřní pozitivní změnu osobnosti odsouzeného, která je patrná z jeho chování. Při rozhodování o podmíněném propuštění je zásadní rozlišit situaci, kdy odsouzený vypočítavě a pouze dočasně mění své chování tak, aby to vypadalo, že se polepšil a kdy opravdu k tomuto polepšení dojde.²⁸

²⁵ Podrobněji: MALECKÝ, Robert. *Helena Válková: Nový trestní řád by mohl platit od ledna roku 2017* [online]. ceska-justice.cz, 24. listopadu 2014 [cit. 2. prosince 2014]. Dostupné na <<http://www.ceska-justice.cz/2014/11/helena-valkova-novy-trestni-rad-by-mohl-platit-od-ledna-roku-2017/>>.

²⁶ KOCINA, Jan. Podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 12, s. 27.

²⁷ Viz: JELÍNEK, Jiří. In JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 133 - 134.

²⁸ ŠÁMAL: *Komentář k trestnímu zákoníku...*, s. 1083.

V potaz je třeba brát i charakterové vlastnosti, okolnosti, které vedly ke spáchání činu apod. Právě díky tomu lze lépe rozpoznat, zda opravdu došlo k nápravě odsouzeného a zda se zbavil svých špatných vlastností, které ho vedly ke spáchání trestného činu.²⁹ Co se týče plnění povinností, tak je třeba, aby odsouzený plnil povinnosti, které pro něj vyplývají ze zákona, ať už jde o dodržování zákona v prostoru věznice, či jiné povinnosti kladené na odsouzeného bez ohledu na to, jestli je zrovna ve VTOS. V prvním případě se jedná např. o plnění pokynů a příkazů příslušníků VS a ve druhém např. o plnění vyživovací povinnosti. Když už jsme u plnění povinností ve výkonu trestu, tak je třeba zmínit, že důležitým ukazatelem pro hodnocení chování odsouzeného je počet kázeňských odměn a počet kázeňských přestupků.³⁰

Institut kázeňských odměn je upraven v § 45 zákona č. 169/1999 Sb., zákon o výkonu trestu odnětí svobody (dále jen ZVTOS). Odměnu je možné uložit v situaci, kdy odsouzený svým chováním nebo příkladným činem dává najevo, že chce plnit své povinnosti a spolupracuje při naplňování účelu výkonu trestu. Onou odměnou může být dokonce i přerušování výkonu trestu. Odměna tedy stimuluje odsouzeného, aby se choval řádně. Motivační prvek souvisí jak s udělením samotné odměny tak i s tím, že na základě zisku odměn může dojít k přeřazení do mírnějšího typu věznice a zároveň i k podmíněnému propuštění. Odměny jsou tedy brány v potaz pro posouzení chování odsouzeného.³¹

K tomu, aby bylo možné uvažovat o podmíněném propuštění, je potřebné, aby k prokázání polepšení přistoupily ještě další dvě alternativně stanovené podmínky. Prvou z nich je, že lze od odsouzeného *očekávat, že v budoucnu povede řádný život*. K tomu, abychom této podmínce porozuměli, je důležité, aby byl objasněn pojem řádného života. Zde si můžeme vypomoci sice poněkud starší, ale stále použitelnou judikaturou. Řádný život vede ten, kdo plní své občanské povinnosti v soukromí a stejně tak i ve společnosti. Řádný život zároveň nemůže být ztotožňován pouze s tím, že dotyčná osoba dosud nebyla soudně trestána.³² Porušením občanských povinností je například neplnění vyživovací povinnosti, zanedbávání péče o děti a jiná obdobná jednání.³³ Dle judikatury ÚS je nutné při posouzení očekávání, zda odsouzený v budoucnu povede řádný život, vždy zohledňovat odsouzeného z pohledu jeho budoucího chování. Při tomto rozhodování není možné se odkazovat na minulé chování odsouzeného. Soud tedy není oprávněn při rozhodování o podmíněném

---

²⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. července 1964, sp. zn. Prz 76/1964

³⁰ ROZUM, KOTULAN, JARKOVSKÁ: *Institut dohledu...*, s. 44.

³¹ KALVODOVÁ, Věra. (ed). *Komentář k zákonu č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012, s. 143 - 144 (§ 45 zákona o výkonu trestu odnětí svobody).

³² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. srpna 1972, sp. zn. 2 Tz 69/1972

³³ ŠÁMAL: *Komentář k trestnímu zákoníku...*, s. 553.

propuštění přihlédnout k povaze a závažnosti spáchaného činu.³⁴ Obdobně není možné vyloučit podmíněné propuštění odsouzeného na základě nepříznivých lékařských posudků vypracovaných v době dlouho předcházející rozhodování o podmíněném propuštění.³⁵ Druhou z alternativně stanovených podmínek je situace, kdy *soud přijme záruku za dovršení nápravy odsouzeného*. Ona nabídka převzetí záruky za dovršení nápravy odsouzeného zároveň představuje předpoklad pro možnost podání návrhu na podmíněné propuštění zájmovým sdružením občanů. Stejně jako u předchozí podmínky tu musí být předpoklad o tom, že se odsouzený bude v budoucnu chovat tak, že nebude zapotřebí použití TZ. Rozdíl lze hledat v tom, jestli se podmíněně propuštěný dokáže sám postarat o to, aby již žil řádně, či bude zapotřebí i pomoci zájmového sdružení občanů, které se za něj zároveň zaručí.³⁶

V případě splnění výše uvedených podmínek je možné odsouzeného podmíněně propustit, pokud si odpykal zákonem stanovenou část trestu. Tato část trestu je opět v § 88 odst. 1 TZ stanovena alternativně. Jedná se polovinu nebo třetinu uloženého nebo podle rozhodnutí prezidenta České republiky zmírněného trestu odnětí svobody. Výkon poloviny trestu je třeba chápat jako obecně stanovenou podmínku pro odsouzené. Výkon třetiny trestu už platí pouze pro specifickou skupinu odsouzených. V případě výkonu poloviny trestu je důležité si uvědomit, co přesně se do této poloviny započítává a jak správně vypočítat polovinu stanoveného trestu v situaci, kdy odsouzenému bylo uloženo více trestů. Při výpočtu poloviny vykonaného trestu je důležité pamatovat na § 92 TZ, který stanoví, že doba strávená ve vazbě se započítává do uloženého trestu. Dále se do výkonu trestu započítává dle § 56 ZVTOS i doba přerušení výkonu trestu, které přichází v úvahu za situace, kdy dojde k přerušení výkonu trestu formou odměny nebo v případě potřeby poskytnutí neodkladné zdravotní péče odsouzenému, kterou nelze zajistit ve věznici nebo ve specializovaném zdravotnickém zařízení VS, kde se do výkonu trestu započítává maximálně doba 30 dní v jednom kalendářním roce. Co se týče řešení výpočtu poloviny trestu v případě postupného uložení většího počtu trestů odnětí svobody, tak se polovinou trestu potřebnou pro splnění podmínek podmíněného propuštění rozumí polovina doby odpovídající součtu trestů odnětí svobody postupně uložených.³⁷

3.1.2. Zvláštní podmínky pro podmíněné propuštění

³⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 12. května 2011, sp. zn. III. ÚS 1735/2010-1

³⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 22. března 2001, sp. zn. III. ÚS 611/2000

³⁶ ŠÁMAL: *Komentář k trestnímu zákoníku...*, s. 1086.

³⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. března 1974, sp. zn. Tpj 13/1974

Odlišná je situace u odsouzených, kteří nebyli odsouzeni za zvlášť závažný zločin³⁸ a pro které se jedná o první VTOS. Těmto osobám postačí ke splnění podmínek pro podmíněné propuštění vykonat třetinu trestu. Proti možnosti podmíněného propuštění u této skupiny odsouzených se ve svém článku ostře staví profesor Šámal s profesorkou Válkovou. Této legislativní změně, která proběhla na základě výše zmiňovaného zákona č. 390/2012 Sb., vytýkají především to, že umožní šanci brzkého podmíněného propuštění z výkonu trestu i těm pachatelům, kteří se dopustili závažných trestných činů, i když berou v úvahu, že se jedná pouze o osoby, které jsou ve výkonu trestu poprvé.³⁹ Já tento názor sdílím a považuji ho za opodstatněný.

Část trestu, kterou je potřeba vykonat pro podmíněné propuštění, může být dokonce i kratší. Tato možnost se však vztahuje pouze na odsouzené, kteří se dopustili přečinu. Oproti obecným podmínkám stanoveným v § 88 odst. 1 TZ je nezbytné *prokázat, že dalšího výkonu trestu není třeba*. Důkaz o tom má být podán obdobně jako v předchozím odstavci chováním a plněním povinností odsouzeným, ale v § 88 odst. 2 TZ musí jít o chování vzorné. Novela TZ provedená zákonem č. 390/2012 Sb., se projevuje i ve znění druhého odstavce, který byl doplněn o větu: „Soud nevyhoví návrhu ředitele věznice na podmíněné propuštění odsouzeného na svobodu, jen je-li zjevné, že by odsouzený po propuštění na svobodu nevedl řádný život.“ Tato legislativní změna je znovu terčem kritiky. Za nepřijatelnou je považována skrytá vázanost soudu návrhem ředitele věznice na podmíněné propuštění, kdy soud může podmíněné propuštění odmítnout pouze v případě, kdy je zjevné, že by odsouzený po propuštění nevedl řádný život. Zásadním problémem je tedy fakt, že soud by měl být vázán pouze zákony a nikoliv rozhodnutím ředitele věznice.⁴⁰⁴¹ Dle mého názoru by se TZ obešel bez výše citované věty stejně tak, jak se bez ní obešel před jeho novelizací. Tato legislativní změna by dokonce mohla vznést otázku, zda o trestu za trestný čin opravdu v konkrétním případě rozhoduje pouze soud, jak by tomu mělo být dle článku 40 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen LZPS). Myslím si, že zákonodárce mířil správným směrem, když chtěl návrhu ředitele věznice na podmíněné propuštění přiznat zásadnější význam, ale dovedl bych si představit i jiný legislativní výsledek této snahy. Já bych výše zmíněnou větu z odstavce druhého vypustil a místo ní bych do § 88 odst. 3 TZ zakomponoval jako další pomocné kritérium při rozhodování o podmíněném propuštění, zda byl podán návrh na

---

³⁸ Bližší vymezení pojmu přečin, zločin a zvlášť závažný zločin je obsaženo v § 14 TZ.

³⁹ ŠÁMAL, VÁLKOVÁ: *K podmíněnému propuštění...*, s. 253 - 254.

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ Pro bližší rozbor o tom, kdo by měl rozhodovat o podmíněném propuštění, odkazuji do kapitoly věnované procesně právní úpravě.

podmíněné propuštění ředitelem věznice či zda bylo k návrhu odsouzeného připojeno kladné stanovisko ředitele věznice. Takto by zůstal zachován zásadnější význam návrhu ředitele věznice a přitom by soud nebyl vázán jeho rozhodnutím.

Již v předchozím odstavci jsem se zmínil o tom, že soud při rozhodování o podmíněném propuštění přihlíží k určitým skutečnostem. V § 88 odst. 3 TZ jsou tyto skutečnosti vymezeny. Soud přihlíží také k tomu: zda odsouzený včas nastoupil do výkonu trestu; zda byla alespoň částečně nahrazena újma či vráceno bezdůvodné obohacení získané trestným činem a v případě uloženého ochranného léčení i k postoji odsouzeného na něj. Dle důvodové zprávy k TZ by díky přihlídnutí k výše uvedeným skutečnostem mělo docházet k efektivnějšímu rozhodování o podmíněném propuštění.⁴² Těmto pomocným kritériím není co vytknout. Zásadní problém však spatřuji v tom, že tato pomocná kritéria se užijí pouze u osob odsouzených za zločin. Nebylo tomu tak vždy. Dříve se k těmto pomocným kritériím přihlíželo u všech odsouzených. Změna nastala až přijetím zákona č. 390/2012 Sb. Původně jsem se domníval, že se jedná o legislativní omyl, ale z návrhu poslanců P. Staňka, S. Polčáka a J. Suché na publikaci zákona, kterým se mění TZ, vyplývá, že se o žádný legislativní omyl nejedná. K této legislativní změně měla připomínky dokonce i vláda, která ve svém usnesení ze dne 15. února 2012 uvedla, že vyloučením možnosti posouzení, zda došlo k náhradě škody či vydání bezdůvodného obohacení u osob odsouzených za přečin, by mohlo dojít ke znevýhodnění obětí přečinu.⁴³ Kriticky se k této legislativní změně vyjádřil i profesor Šámal a profesorka Válková.⁴⁴ Já souhlasím s názorem vlády a nevidím žádný oprávněný důvod k tomu, aby v daném případě byla skupina osob odsouzených za přečin zvýhodněna na úkor osob odsouzených za zločin. V ustanovení § 88 odst. 2 TZ je zvýhodnění osob, které se dopustili přečinů pochopitelné, ale v tomhle případě nikoliv. Závěrem bych dodal, že TZ by se, dle mého názoru, bez této kritizované legislativní změny rozhodně obešel.

3.1.3. Zpřísněné podmínky pro podmíněné propuštění

Trestní zákoník obsahuje v § 88 odst. 4, 5 TZ zpřísněné podmínky pro podmíněné propuštění. V prvním případě může k podmíněnému propuštění dojít až po výkonu 2/3 trestu a ve druhém případě až po dvaceti letech výkonu trestu. Oba tyto odstavce mají společnou podmínku pro podmíněné propuštění. Tou je skutečnost, že odsouzený může být podmíněně

---

⁴² Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. [online]. trestnizakonik.cz, [cit. 6. prosince 2014]. Dostupné na <<http://www.trestnizakonik.cz/navrh/duvodova-zprava.html>>.

⁴³ KRAUSOVÁ, Iva a kol. Poslanecká sněmovna. *Právní rozhledy*, 2012, č. 6, s. 2.

⁴⁴ Viz: ŠÁMAL, VÁLKOVÁ: *K podmíněnému propuštění...*, s. 254.

propuštěn pouze za předpokladu, že u něj nehrozí opakování spáchaného nebo jiného obdobného zvlášť závažného zločinu.

Podmíněné propuštění až po výkonu 2/3 uloženého trestu odnětí svobody se týká osob odsouzených za taxativně vymezené trestné činy a osob odsouzených k výjimečnému trestu odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let. V prvním případě se jedná o soubor závažných trestných činů, jejichž okruh je poměrně široký, ale na druhou i konzistentní.⁴⁵ V minulosti se potřebná doba výkonu 2/3 trestu vztahovala také na zvlášť nebezpečného recidivistu, o němž padla zmínka v kapitole věnující se vývoji institutu podmíněného propuštění. V dnešní právní úpravě již pojem zvlášť nebezpečného recidivisty nenalezneme a tento problém je řešen jinak. Dle § 42 písm. p) TZ může být při ukládání trestu přihlédnuto k tomu, že pachatel již byl pro trestný čin odsouzen – jedná se o přitěžující okolnost. Dále může dle § 59 TZ při splnění stanovených podmínek dojít k mimořádnému zvýšení trestu odnětí svobody u pachatelů, kteří znovu spáchali zvlášť závažný zločin.⁴⁶

Nyní je třeba vymezit podmínky, za jakých může k podmíněnému propuštění dojít. Pro podmíněné propuštění těchto osob je třeba splnit obecné podmínky, které jsou stanoveny v § 88 odst. 1, 3 TZ, které jsou již výše rozebrány. K nim přistupuje další zpřísnující podmínka, která spočívá v tom, že u adepta na podmíněné propuštění *nehrozí opakování spáchaného nebo jiného obdobného zvlášť závažného činu*. Je třeba posoudit na základě okolností, za kterých byl čin spáchán a na základě osobnosti odsouzeného, jestli opakování hrozí či nehrozí. Těmito podmínkami je vyjádřena ochrana společnosti před recidivou, jelikož je nepřijatelné, aby byl pachatelům závažné trestné činnosti zkrácen výkon trestu, když hrozí opakování stejného či obdobného zvlášť závažného zločinu.⁴⁷ Okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, jsou obecně takové skutečnosti, které souvisejí s místem, časem, prostředím a průvodními okolnostmi, za nichž k trestnému činu došlo.⁴⁸

3.2. Podmíněné propuštění u doživotně odsouzených

Specifickou skupinou osob aspirujících na podmíněné propuštění jsou osoby odsouzené k výjimečnému trestu odnětí svobody na doživotí. Právní úprava se nachází v § 88 odst. 5 TZ. U těchto osob je doba strávená ve výkonu trestu, která je potřebná ke splnění

---

⁴⁵ Od přijetí nového TZ z roku 2009 byl novelizován pouze jednou a to zákonem č. 105/2013 Sb., kdy byl tento výčet rozšířen o trestný čin agrese (§405a TZ).

⁴⁶ Blíže k tomuto tématu: ŠČERBA, Filip. In JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 416 - 418.

⁴⁷ ŠÁMAL: *Komentář k trestnímu zákoníku...*, s. 1091.

⁴⁸ Tamtéž, s. 524.

podmínek podmíněného propuštění, stanovena pevnou hranicí, ta činí 20 let. Současně u těchto osob nesmí hrozit opakování spáchaného nebo jiného obdobného zvlášť závažného zločinu. Kromě pevně stanovené doby ve výkonu trestu obsahuje výjimečný trest odnětí svobody na doživotí v souvislosti s podmíněným propuštěním i další zvláštnost. Je u něj totiž dle § 91 odst. 4 TZ znemožněno opětovné podmíněné propuštění.

Bylo sice řečeno, že po splnění časové podmínky a ostatních zákonných předpokladů uvedených v § 88 odst. 5 TZ může dojít podmíněnému propuštění, ale nesmíme přitom zapomenout na oprávnění soudu dle § 54 odst. 4 TZ. Dle něj může soud rozhodnout, že „doba výkonu trestu ve věznici se zvýšenou ostrahou se pro účely podmíněného propuštění do doby výkonu trestu nezapočítává“. Dané ustanovení i přes svou nenápadnost vedle samotného uložení doživotního trestu má velký význam pro dobu, kterou bude muset odsouzený ve výkonu trestu strávit, aby splňoval zákonné podmínky pro podmíněné propuštění. Aby měl § 54 odst. 4 TZ nějaký smysl, tak na něj navazuje § 56 odst. 3 TZ, dle kterého je do věznice se zvýšenou ostrahou vždy zařazen pachatel odsouzený k doživotnímu trestu. K tomu, aby se odsouzenému začal pobyt strávený ve výkonu trestu započítávat do doby nutné k podmíněnému propuštění, je nezbytné, aby byl odsouzený přeřazen do věznice jiného typu⁴⁹, v daném případě do věznice s ostrahou, jelikož dle § 57 odst. 1 TZ může být odsouzený přeřazen maximálně o jeden stupeň. Zde vzniká pro doživotně odsouzené další problém, jelikož k tomu, aby mohl být doživotně odsouzený přeřazen do věznice jiného typu, je zapotřebí vykonat alespoň deset let z doživotního trestu (§ 57 odst. 4 písm. a) TZ). Z toho vychází, že doba strávená ve výkonu v daném případě činí minimálně 30 let.

Dosud jsem se zabýval pouze právní úpravou podmíněného propuštění u doživotně odsouzených *de lege lata*. Rád bych se ale také dotkl poměrně kontroverzní otázky: „Je správné, aby u osob odsouzených k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na doživotí mohlo vůbec dojít k podmíněnému propuštění?“ V první řadě je třeba si uvědomit, jak velkého počtu osob se tato problematika v České republice týká. Dle statistiky znázorňující počet doživotně odsouzených osob a jejich věk vyplývá, že se tato problematika týká relativně malé skupiny osob. Přesto však jde o zásadní téma, jelikož určuje, jak trestní právní systém zachází s osobami nejpřísněji potrestanými.⁵⁰

---

⁴⁹ Dle § 56 odst. 1 TZ může být trest odnětí svobody vykonáván ve věznici: s dohledem, s dozorem, s ostrahou nebo se zvýšenou ostrahou.

⁵⁰ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČR. *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky za rok 2013* [online]. [cit. 29. prosince 2014]. s. 118. Dostupné na http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistick%C3%A9%20ro%C4%8Denky/Rocenka_2013.pdf.

Příloha č. 1:

Věkové složení doživotně odsouzených (údaje k 31. 12. 2013)

věková kategorie	muži	ženy	celkem
15 - nedovršených 16 let			
16 - nedovršených 17 let			
17 - nedovršených 18 let			
18 - nedovršených 19 let			
19 - nedovršených 20 let			
20 - nedovršených 21 let	1		1
21 - nedovršených 22 let			
22 - nedovršených 25 let	1		1
25 - nedovršených 30 let	2		2
30 - nedovršených 35 let	2		2
35 - nedovršených 40 let	6	1	7
40 - nedovršených 45 let	7	1	8
45 - nedovršených 50 let	10	1	11
50 - nedovršených 55 let	3		3
55 - nedovršených 60 let	6		6
60 - nedovršených 65 let	5		5
65 - nedovršených 70 let			
70 - nedovršených 75 let			
75 - nedovršených 80 let			
nad 80 let			
Celkem	43	3	46

Na výše položenou otázku existuje více odpovědí, aniž by bylo možné označit některou z nich za jedinou správnou. K této otázce se vyjádřil například i Spolkový ústavní soud v SRN, který řešil dodržení principu přiměřenosti v případě uložení doživotního trestu za spáchanou vraždu. Ústavní soud shledal přiměřenost doživotního trestu, ale pouze za předpokladu, že bude existovat reálná možnost podmíněného propuštění, čímž byla pro změnu vyjádřena zásada humanity.⁵¹ Odlišný názor se objevil již v článku z roku 1993, kdy docházelo k novelizacím trestního zákona, podmíněné propuštění nevyjímaje. Zde se dokonce dle vládního návrhu uvažovalo o nemožnosti podmíněného propuštění u osob odsouzených k výjimečnému trestu. Zastánci tohoto návrhu poukazovali na fakt, že po zrušení trestu smrti neexistuje žádný obdobný trest, který by zajistil účinnou ochranu společnosti. Druhá skupina

⁵¹ VÁLKOVÁ, Helena. K reformě českého trestního práva hmotného ve světle stanoviska prof. Dr. Hans-Heinricha Jeschecka. *Trestněprávní revue*, 2003, roč. 2, č. 9, s. 271.

právnícké veřejnosti naopak poukazovala na to, že účelem trestu není pouze izolace pachatele a také na skutečnost, že v případě možnosti podmíněného propuštění je odsouzený motivován k tomu, aby se ve výkonu trestu choval řádně a tím pádem mohl alespoň doufat v budoucí propuštění na svobodu.⁵² Další právní názor, který obhajuje možnost podmíněného propuštění, je obsažen i v důvodové zprávě. Dle důvodové zprávy ke starší právní úpravě, konkrétně k § 62 odst. 2 trestního zákona, by vyloučení možnosti podmíněného propuštění u doživotně odsouzených prakticky znamenalo „sociální popravu odsouzeného“ a svou povahou by se za této okolnosti doživotní odsouzení dalo přirovnat svou nehumánností k trestu smrti.⁵³ I v jiné literatuře se objevuje obdobný argument zastánců možnosti podmíněného propuštění, který spočívá v motivačním faktoru podmíněného propuštění. Odpůrci však také poukazují na skutečnost, že podmíněným propuštěním dochází ke ztrátě samotného smyslu doživotního trestu.⁵⁴ O důležitosti tématu podmíněného propuštění u osob doživotně odsouzených svědčí i skutečnost, že byl na něj spolu s přerušením VTOS zpracován samostatný článek. V něm autor dochází k závěru o prospěšnosti podmíněného propuštění, jelikož ani u osob odsouzených k doživotnímu trestu odnětí svobody nelze vyloučit, že u nich může nastat pozitivní změna jejich osobnosti a nelze u nich vyloučit také možnost jejich budoucího bezproblémového fungování ve společnosti.⁵⁵

Velkým zastáncem možnosti podmíněného propuštění u doživotně odsouzených je docentka Kalvodová. Ta ve své práci vidí možnost podmíněného propuštění jako prostředek k odstranění pocitu bezvýchodnosti u doživotně odsouzených a zároveň jako prostředek, který odsouzené stimuluje k jejich resocializaci. Dále se docentka trefně dotýká i dalšího důležitého aspektu podmíněného propuštění u doživotně odsouzených. Tím je individualizace možnosti podmíněného propuštění u jednotlivých odsouzených. Jako příklad si můžeme uvést osobu, která bude doživotně odsouzená ve věku svých 75 let. Pro takovou osobu možnost podmíněného propuštění prakticky nepřichází v úvahu, jelikož se jí s největší pravděpodobností ani nedožije. Obdobně se může cítit i osoba, které podmíněné propuštění nebylo umožněno, jelikož nedošlo ke splnění zákonných podmínek.⁵⁶

O tom, zda souhlasí s možností podmíněného propuštění u trestu odnětí svobody na doživotí, bylo dokonce požádáno o odpověď v dotazníkovém šetření 64 státních zástupců a 70 soudců. Respondenti mohli sice uvést více možných odpovědí, ale obecně u nich převážil

---

⁵² KRÁL, Vladimír. Novelizace českého trestního práva. *Právní rozhledy*, 1993, č. 6, s. 189.

⁵³ NEČADA: *Přehled novel...*, s. 26.

⁵⁴ ROZUM, KOTULAN, JARKOVSKÁ: *Institut dohledu...*, s. 45.

⁵⁵ KUČERA, Pavel. Několik poznámek k podmíněnému propuštění z výkonu trestu odnětí svobody na doživotí a přerušení výkonu trestu odnětí svobody. *Trestní právo*, 2007, č. 11, s. 3.

⁵⁶ KALVODOVÁ: *Trest odnětí...*, s. 21 - 22.

názor, že souhlasí s možností podmíněného propuštění, ale za předpokladu, že bude nad odsouzeným zároveň stanoven dohled. Poněkud mě překvapilo, že u nezanedbatelné části státních zástupců a soudců zavládl názor, že by možnost podmíněného propuštění neměla vůbec přicházet v úvahu.⁵⁷

Rozhodně není od věci prozkoumat, jak se k této otázce staví jiné státy. Zajímavým příkladem pak pro nás může být slovenská právní úprava. Hned v úvodu je třeba upozornit na fakt, že slovenské trestní právo prošlo reformou, která přinesla nový trestný zákon a nový trestný poriadok (oba účinné k 1. lednu 2006). S touto souvisí i nový trend v rámci trestání nejzávažnějších trestných činů. V tomto smyslu dochází k použití zásady „třikrát a dost“, dle které je pachatel potrestán doživotním trestem v případě, kdy spáchá některý z v zákoně taxativně vymezených trestných činů, za které již byl v minulosti dvakrát potrestán (viz § 47 odst. 2 trestného zákona).⁵⁸ Tento fakt se výrazným způsobem promítá i do možnosti podmíněného propuštění. Dle § 34 odst. 8 trestného zákona soud v případě uložení doživotního trestu může dokonce rozhodnout, že podmíněné propuštění nepřichází v úvahu v situaci, kdy je naplněna některá z podmínek tam uvedených, přičemž jednou z nich je i spáchání některého z trestných činů uvedených v § 47 odst. 2 trestného zákona, za který již byl pachatel potrestán. K tomu, abychom nahlédli do slovenského právního prostředí komplexněji, je třeba zmínit i § 67 trestného zákona. Ten potvrzuje větší přísnost slovenského práva ohledně podmíněného propuštění. Dle něj je lhůta strávená ve výkonu trestu potřebná k možnosti podmíněného propuštění delší o pět let než v případě českého trestního práva, činí tak 25 let. Zároveň dle daného paragrafu dochází k vyloučení možnosti podmíněného propuštění u osob, které byly opětovně odsouzeny k trestu odnětí svobody na doživotí. Zde již tento zákaz možnosti podmíněného propuštění nezávisí na úvaze soudce, nýbrž je dán přímo zákonem.

Sám s možností podmíněného propuštění u doživotně odsouzených souhlasím. Důležitým argumentem pro možnost podmíněného propuštění je jistě motivační prvek podmíněného propuštění pro doživotně odsouzené, pro které může znamenat určitý záchytný bod, ke kterému mohou upnout svůj zájem. S motivačním faktorem přirozeně souvisí i odstranění pocitu bezvýchodnosti, který by jistě odsouzeného zachvátil v situaci, kdy by bylo zřejmé, že neexistuje šance na podmíněné propuštění. Dále je třeba souhlasit s názorem

---

⁵⁷ KARABEC, Zdeněk a kol. *Dlouhodobé tresty odnětí svobody*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, s. 81 - 82.

⁵⁸ KARABEC, Zdeněk a kol. *Trestní politika a její realizace v oblasti trestní justice*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, s. 216 - 217.

doktora Kučery⁵⁹, že i u osob odsouzených k doživotnímu trestu je možná jejich náprava. Těžko si lze představit, že by v době rozhodnutí o doživotním trestu bylo možné jednoznačně rozhodnout, že u daného odsouzeného je náprava do konce jeho života nemožná. Dle mého názoru je důležitým argumentem pro možnost podmíněného propuštění i fakt, že více než polovina nynějších doživotně odsouzených vykonala před svým odsouzením maximálně jeden trest odnětí svobody.⁶⁰ Z toho lze usuzovat, že mezi doživotně odsouzenými nejsou pouze mnohonásobní recidivisté, ale i osoby, které se dopustily jediného trestného činu. Dovedu si představit, že už jen kvůli těmto prvotrestaným osobám je možnost podmíněného propuštění potřebná.

Na výše položenou otázku tedy odpovídám ano, ale s tím, že bych byl pro určité legislativní změny. První z nich by bylo automatické uložení dohledu při podmíněném propuštění u doživotně odsouzených, což by navrhovala také většina státních zástupců a soudců ve výše popsaném dotazníkovém šetření. Zároveň bych si dovedl představit zkrácení doby strávené ve výkonu trestu, která je zákonným předpokladem pro podmíněné propuštění, na patnáct let, stejně jako je tomu v německém právním prostředí.⁶² Tímto opatřením by byl zdůrazněn motivační prvek možnosti podmíněného propuštění. Tato změna by však mohla být realizována pouze za předpokladu, že by docházelo k důkladnému posouzení osoby odsouzeného tak, aby nemohlo dojít k jejímu propuštění v případě nesplnění ostatních zákonných podmínek podmíněného propuštění. S tímto opatřením by však bylo spojeno prodloužení doby výkonu trestu, která by se nezapočítávala pro účely podmíněného propuštění. Ta by nově byla stanovena na patnáct let. Doživotně odsouzený by tedy nově musel strávit ve věznici se zvýšenou ostrahou nejméně patnáct let a až poté by bylo možno ho přeradit do mírnějšího typu věznice a teprve od tohoto přerazení by započalo započítávání doby strávené ve výkonu trestu pro účely podmíněného propuštění. Tímto opatřením by odsouzený musel prokázat, že je hoden přerazení do mírnějšího typu věznice a zároveň by později muselo být prokázáno, že splňuje podmínky podmíněného propuštění. Touto „dvojitou kontrolou“ by dle mého názoru bylo možné lépe chránit společnost před nebezpečnými odsouzenými. Soudce by v případě realizace mnou navržených legislativních změn měl větší možnost diferenciaci doživotně odsouzených, pro které by v obou případech stále připadalo

---

⁵⁹ KUČERA, Pavel. Několik poznámek k podmíněnému propuštění z výkonu trestu odnětí svobody na doživotí a přerušení výkonu trestu odnětí svobody. *Trestní právo*, 2007, č. 11, s. 3.

⁶⁰ U necelých čtyřiceti procent dokonce nedošlo k žádnému předchozímu výkonu trestu odnětí svobody.

⁶¹ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČR. *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky za rok 2013* [online]. [cit. 29. prosince 2014]. s. 119. Dostupné na http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistick%C3%A9%20ro%C4%8Denky/Rocenka_2013.pdf.

⁶² ROZUM, KOTULAN, JARKOVSKÁ: *Institut dohledu...*, s. 21.

v úvahu podmíněné propuštění z výkonu doživotního trestu.

3.3. Zkušební doba a přiměřená omezení a povinnosti

V případě, kdy soud rozhodne o podmíněném propuštění, je třeba, aby byly dále upraveny podmínky, za kterých k tomuto podmíněnému propuštění dojde. Tyto podmínky jsou upraveny v § 89 TZ. Obligatočně musí být vždy stanovena zkušební doba, během které by měl podmíněně propuštěný vést řádný život a případně splňovat i ostatní podmínky soudem uložené. Fakultativně tedy mohou být podmíněně propuštěnému uložena i určitá přiměřená omezení a přiměřené povinnosti, která jsou blíže specifikována v § 48 odst. 4 TZ. Další možností, kterou disponuje soudce při rozhodování o podmíněném propuštění, je vyslovení dohledu.

„Zkušební doba slouží k dovršení nápravy odsouzeného, započaté výkonem trestu, a k tomu, aby bylo prokázáno, že účelu trestu bylo dosaženo.“⁶³ K tomu, abychom blíže porozuměli výše zmíněné citaci, je třeba si ujasnit, co je vlastně účelem trestu. Na rozdíl od účinné právní úpravy, která neobsahuje výslovnou úpravu toho pojmu, trestní zákon č. 140/1961 Sb., obsahuje v § 23 odst. 1 legální definici účelu trestu. Tímto účelem je zejména ochrana společnosti před pachateli trestných činů a výchova odsouzeného k vedení řádného života.

Samotná zkušební doba a její délka je upravena v § 89 odst. 1 TZ. Při samotném stanovení zkušební doby je dle judikatury důležité přihlédnout k chování odsouzeného ve VTOS a k závažnosti spáchaného trestného činu.⁶⁴ Obecně je délka zkušební doby odvislá od typové závažnosti trestného činu. V případě osob odsouzených za přečin činí až tři roky, kdežto u osob odsouzených za zločin činí jeden rok až sedm let. Významnou novelou mající signifikantní vliv na trvání zkušební doby je novela TZ provedená zákonem č. 390/2012 Sb. Na jejím základě může dle § 91 odst. 1 písm. b) TZ dojít k přiměřenému prodloužení zkušební doby i v případě, kdy odsouzený zavinil příčinu k rozhodnutí o tom, že se zbytek trestu vykoná. K tomuto prodloužení však může dojít pouze výjimečně a to s přihlédnutím k okolnostem případu a osobě odsouzeného. Prodloužení je také časově omezeno na dobu maximálně dvou let s tím, že nemůže dojít k překročení maximální hranice zkušební doby. Kromě možné prolongace zkušební doby přichází v těchto výjimečných případech v úvahu i stanovení dosud neuloženého dohledu nad odsouzeným či stanovení dosud neuložených

---

⁶³ ŠČERBA, Filip. In JELÍNEK, Jiří a kol. (ed). *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 120 – 121 (§ 89 trestního zákoníku).

⁶⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. května 1960, sp. zn. Tzv 10/1960

přiměřených omezení a povinností.

Právě změna trvání zkušební doby v rámci jejího průběhu je jednou z možných cest, kterou by se zákonodárce v budoucnu mohl a případně i měl vydat. Tento legislativní návrh vyplynul z dotazníkového šetření provedeného reprezentativním vzorkem soudců, kteří rozhodují o podmíněném propuštění, sociálních pracovníků VS a probačních úředníků. Konkrétně se jednalo o návrh probačních úředníků⁶⁵, který byl pozitivně hodnocen i u soudců a sociálních pracovníků VS. Možnost změny zkušební doby v rámci jejího průběhu souvisí i se samotnou délkou zkušební doby. V rámci dalšího dotazníkového šetření se jakožto legislativní návrh objevil názor, že možné uložení sedmileté zkušební doby je příliš dlouhé a za dostatečné by bylo možné považovat uložení zkušební doby v maximálním rozsahu pěti let tak, jak je tomu u podmíněného odsouzení.⁶⁶

Já osobně považuji legislativní návrh na možnost stanovení flexibilní zkušební doby za přínosný, jelikož díky němu může dojít k větší individualizaci v přístupu k odsouzeným. Každý odsouzený má po podmíněném propuštění z výkonu trestu jiný přístup k životu a u těch odsouzených, u kterých dochází k rychlému začlenění zpět do společnosti, by nepřiměřeně dlouhá zkušební doba mohla znamenat obtíže pro jejich budoucí život. Na druhou stranu se určitě najdou i takoví odsouzení, u kterých by možné prodloužení zkušební doby sehrálo pozitivní roli v kontrole jejich chování. Co se týče samotné maximální možné délky zkušební doby, tak souhlasím, že by mohla být kratší, ale vyvaroval bych se přirovnání s podmíněným odsouzením k trestu odnětí svobody. Jedná se přece jenom o rozdílné instituty, které postihují jiné typy osob. Podmíněné propuštění se může například týkat i osob odsouzených k výjimečnému trestu. U podmíněného odsouzení se jedná o osoby, u kterých se odkládá výkon trestu nepřevyšující tři roky.

V dalším textu si blíže rozebereme přiměřená omezení a povinnosti. Spolu s možným uložením dohledu nad podmíněně propuštěným se jedná o další z fakultativních možností, jak může soud působit na chování podmíněně propuštěného během zkušební doby, která je naopak ukládána obligatorně u každého podmíněně propuštěného. Stanovení zkušební doby a stejně tak i vyslovení dohledu a uložení přiměřených omezení a povinností není doménou pouze institutu podmíněného propuštění. Právní úprava přiměřených omezení a povinností se nachází v § 48 odst. 4 TZ, tedy v té části zákona, která pojednává o podmíněném upuštění od potrestání s dohledem. Obdobně jako je tomu u

---

⁶⁵ ROZUM, KOTULAN, JARKOVSKÁ: *Institut dohledu...*, s. 162.

⁶⁶ ROZUM, Jan, KOTULAN, Petr, TOMÁŠEK, Jan. *Účinnost dohledu u osob podmíněně propuštěných*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, s. 39.

podmíněného propuštění, i v případě podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody se objevuje odkaz na § 48 odst. 4 TZ. Možnost uložení přiměřených omezení a povinností pak existuje i u některých alternativních trestů.⁶⁷ Výslovně je pak dle § 196a TZ stanovena možnost užití přiměřeného omezení v podobě zdržení se řízení motorových vozidel u pachatele trestného činu zanedbání povinné výživy.

Vraťme se ale k institutu podmíněného propuštění, konkrétně k § 89 odst. 2 TZ. Tento odstavec je rozdělen do dvou částí. První z nich se týká každého podmíněně propuštěného a právě v této části je kromě přiměřených omezení a povinností dle § 48 odst. 4 TZ samostatně uvedena možnost soudu uložit podmíněně propuštěnému povinnost nahradit škodu, odčinit nemajetkovou újmu nebo vydat bezdůvodné obohacení vyplývající ze spáchaného trestného činu. Naopak druhá část je specificky určena pouze zvláštní skupině podmíněně propuštěných, u kterých došlo k jejich propuštění předtím, než vykonali část trestu odnětí svobody potřebnou pro podmíněné propuštění. Právě u této skupiny podmíněně propuštěných existuje možnost⁶⁸ užití specifických podmínek, kterými jsou: zdržení se ve svém obydlí v časově stanoveném období, výkon obecně prospěšných prací či složení určené peněžní částky na pomoc obětem trestné činnosti. Ze znění zákona nevyplývá, že by u této specifické skupiny osob nemohlo zároveň dojít k uložení jiných přiměřených omezení a povinností, takže u osob podmíněně propuštěných dle § 88 odst. 2 TZ může dojít jak k uložení standardních přiměřených omezení a povinností dle § 48 odst. 4 TZ, tak i k uložení specifických podmínek dle § 89 odst. 2 věty druhé TZ. Uložení těchto specifických podmínek pro osoby předčasně podmíněně propuštěné má představovat kompenzaci, kdy je dřívější propuštění vyváženo možností uložení přísnějších podmínek.⁶⁹

§ 89 TZ však obsahuje i odst. 3, ve kterém dochází k bližšímu popisu specifických podmínek. U určeného pobytu nesmí doba jeho trvání přesáhnout jeden rok, výkon prací je omezen na výměru 50 až 200 hodin a částka na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti je taktéž stanovena v určitém rozpětí, které činí 2 000 Kč až 10 000 000 Kč.

Je velice důležité uvědomit si, k čemu dojde, když podmíněně propuštěný neplní výše stanovené podmínky. Neplněním těchto podmínek se podmíněně propuštěný vystavuje riziku, že soud nevysloví, že se osvědčil, ale naopak rozhodne o výkonu zbytku trestu. Případně také dle § 91 TZ může soud ponechat podmíněné propuštění v platnosti, ale podmíněně odsouzenému může stanovit dohled v situaci, kdy nebyl dohled dosud uložen nebo může

---

⁶⁷ U domácího vězení, u obecně prospěšných prací a u zákazu pobytu.

⁶⁸ Do účinnosti novely TZ č. 390/12 Sb., se jednalo o povinnost.

⁶⁹ ŠÁMAL: *Komentář k trestnímu zákoníku...*, s. 1099 - 1100.

přiměřeně prodloužit zkušební dobu či stanovit dosud neuložená přiměřená omezení a povinnosti. Zde je třeba podotknout, že u přiměřených omezení a povinností dle § 48 odst. 4 TZ se jedná pouze o výčet demonstrativní⁷⁰, takže existuje obrovský prostor pro stanovení dosud neuložených přiměřených omezení a povinností.

Jak již z textu zákona vyznívá, přiměřená omezení a povinnosti mají sloužit k tomu, aby podmíněně propuštěný vedl řádný život. Dle mého názoru je zásadní správný výběr uložených přiměřených omezení a povinností a doba, na kterou jsou uložena. Již v šedesátých letech dvacátého století přišel Oto Novotný s návrhem, aby měl soud právo měnit uložené podmínky i během zkušební doby.⁷¹ Tímto návrhem by bylo možné současně řešit i problém, že příliš dlouho trvající omezení uložená soudem v pozdější době mohou působit jako nepřiměřená zátěž pro podmíněně propuštěného místo toho, aby mu dopomáhala k vedení řádného života.⁷²

3.4. Dohled

Další možností, jak působit na podmíněně propuštěného, je uložení dohledu dle § 89 odst. 1 TZ. Soud dle zákona nemá povinnost dohled stanovit a zákon ani neposkytuje bližší návod, kdy je vyslovení dohledu nutné. Dle komentáře jsou možnými kritérii pro vyslovení dohledu: osobnost odsouzeného; prostředí, do kterého se má odsouzený vrátit; uložená přiměřená omezení a povinnosti, apod.⁷³

Možnost vyslovení dohledu v sobě skýtá řadu výhod, mezi které například patří větší pravděpodobnost na podmíněně propuštění i u těch odsouzených, kde by se bez uložení dohledu dalo těžko uvažovat o podmíněném propuštění.⁷⁴ Ruku v ruce s vyšším počtem podmíněně propuštěných pak může docházet k snižování počtu vězňených osob, čímž může být řešen problém přeplněnosti českých věznic. Další výhodou dohledu pak rozhodně je i lepší kontrola a tím pádem i vymahatelnost uložených přiměřených omezení a povinností.⁷⁵

Spolu s uložení dohledu může být podmíněně propuštěnému dle § 89 odst. 1 TZ současně uložena také povinnost zdržovat se v soudem určené době ve svém obydlí nebo v jeho části. Je tomu tak stejně jako u osob předčasně podmíněně propuštěných. I v případě

---

⁷⁰ Což vyplývá ze slova „zejména“.

⁷¹ NOVOTNÝ: *O trestu...*, s. 212.

⁷² VAN ZYL SMIT: *Příručka základních principů...*, s. 45.

⁷³ ŠÁMAL: *Komentář k trestnímu zákoníku...*, s. 1097.

⁷⁴ Obdobně: VANTUCH, Pavel. K možnostem využití podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s dohledem. *Právo a zákonnost*, 1991, č. 2, s. 110.

⁷⁵ ROZUM, Jan a kol. *Vybrané problémy sankční politiky (Ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody a jeho alternativ, Institut zabezpečovací detence)*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2005, s. 38 - 39.

uložení této povinnosti současně s dohledem existuje určitá limitace doby (činí jeden rok).

U vyslovení dohledu se nejedná pouze o specifikum podmíněného propuštění, což naznačuje samotný odkaz na § 49 až 51 TZ. Institut dohledu je pak významný také u podmíněného upuštění od potrestání a podmíněného odkladu VTOS, ale použití nachází i v jiných částech trestního práva.⁷⁶

Samotná ustanovení dohledu upravená v § 49 až 51 TZ se v obecné rovině zabývají definicí dohledu, jeho účelem, povinnostmi pachatele a povinnostmi a oprávněními probačního úředníka. Vychází z právní úpravy trestního zákona č. 140/1961 Sb., a to konkrétně z § 26a a § 26b. V souvislosti s rekonstrukcí trestního práva došlo k několika dílčím změnám, z nichž stojí za zmínku změna názvosloví. Pojem probační program byl nahrazen probačním plánem dohledu (probační plán slouží k individuální specifikaci obsahu dohledu a jeho konkrétní podoby)⁷⁷, díky čemuž došlo k odlišení od probačního programu užitého v § 17 ZSVM. Další významnou změnou je možnost probačního úředníka pouze upozornit pachatele a dát mu poučení o možném následném informování soudce v případě méně závažného porušení stanovených podmínek, probačního plánu nebo přiměřených omezení a povinností.⁷⁸⁷⁹

Definici dohledu můžeme roztřídit do tří složek. První z nich je osobní kontakt pachatele s probačním úředníkem, druhou je spolupráce při vytváření a realizaci probačního plánu dohledu a konečně u třetí se jedná o kontrolu dodržování podmínek uložených pachateli soudem či vyplývajících ze zákona. Z definice dohledu vychází i jeho účel, jímž je sledování a kontrola chování pachatele a odborné vedení a pomoc pachateli. Právě díky těmto činnostem může dojít k lepší ochraně společnosti a snížení rizika recidivy a současně může být díky dohledu usnadněna cesta k tomu, aby pachatel mohl v budoucnu vést řádný život.

Co se týče povinností, tak by pachatel měl spolupracovat s probačním úředníkem a plnit probační plán dohledu; dostavovat se k probačnímu úředníkovi; informovat probačního úředníka o okolnostech důležitých pro výkon dohledu a nakonec také umožnit vstup do obydli, což u odborné veřejnosti vyvolává určité kontroverze.⁸⁰ Probační úředník má za úkol reagovat na porušení podmínek dohledu, probačního plánu či přiměřených omezení a povinností. Dle intenzity porušení pak buď informuje předsedu senátu soudu, nebo upozorní

---

⁷⁶ Pro bližší výčet možností využití dohledu: ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 174 - 176.

⁷⁷ ŠÁMAL: *Komentář k trestnímu zákoníku...*, s. 1083.

⁷⁸ Dle předchozí právní úpravy probační úředník ihned informoval předsedu senátu.

⁷⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. [online]. trestnizakonik.cz, [cit. 10. ledna. 2015]. Dostupné na <<http://www.trestnizakonik.cz/navrh/duvodova-zprava.html>>.

⁸⁰ Viz: ŠČERBA: *Alternativní tresty...*, s. 178 - 179.

pachatele s poučením, že při případném následujícím porušení již bude informovat předsedu senátu soudu. Toto oprávnění považuji správné, jelikož právě díky němu vzrůstá respekt probačního úředníka. Podmíněně propuštěný je motivován k tomu, aby s probačním úředníkem jednal řádně a zároveň věděl, že v případě menšího zaváhání nemusí okamžitě dojít k tomu, že by předseda senátu mohl ihned nařídit výkon zbytku trestu, čímž by mohla být celá snaha podmíněně propuštěného o vedení řádného života zmařena. Probační úředník má dále za úkol, kromě výkonu dohledu, být pachateli nápomocen, plnit pokyny předsedy senátu a zároveň i pravidelně aktualizovat probační plán. Kromě toho má probační úředník také za úkol nejméně jednou za šest měsíců pro předsedu senátu soudu zpracovat zprávu, ve které informuje o chování podmíněně propuštěného. Právě pravidelná aktualizace probačního plánu podle mě představuje důležitou úlohu v pomoci podmíněně propuštěnému vést lepší život. Aktualizace probačního plánu vychází z toho, jak se vyvíjí situace v osobním životě podmíněně propuštěného a díky tomu v případě negativních změn může dojít k lépe mířené pomoci v případě, kdy podmíněně odsouzený přijde o práci či ztratí partnera/partnerku. Na druhou stranu mi v účinné právní úpravě chybí možnost předčasně ukončit vyslovený dohled za situace, kdy již podmíněně odsouzený vede řádný život. Obdobný názor vyplývá i z již výše uvedeného dotazníkového šetření, kdy se k zavedení flexibilního dohledu pozitivně vyjadřují zejména probační úředníci, kteří jsou k této otázce, dle mého názoru, nejpovolanější, protože pracují s podmíněně propuštěnými.⁸¹

Rád bych se zmínil alespoň krátce i o vývoji podmíněného propuštění z VTOS s dohledem. Vznik podmíněného propuštění v nám známé podobě nastal přijetím novely trestního zákona č. 265/2001 Sb. Touto novelizací došlo ke změně znění § 63 odst. 1 trestního zákona č. 140/1961 Sb., a nově bylo možné vyslovit nad pachatelem dohled, který se řídil § 26a a § 26b, což do této chvíle trestní právo neupravovalo. V minulosti české trestní právo dohled u podmíněného propuštění neznalo. Jedinou formou postpenitenciárního působení na pachatele byl pouze ochranný dohled, který se však od dohledu u podmíněného propuštění podstatně lišil. Ochranný dohled byl upraven v samostatném zákoně č. 44/1973 Sb., o ochranném dohledu, a na rozdíl od dohledu u podmíněného propuštění se jednalo o určitou formu trestní sankce, jejíž výkon počal po VTOS a spočíval v kontrole dalšího života odsouzeného.^{82,83} Dle docentky Kalvodové však bylo možné uložit dohled i před účinností výše zmíněné novely a to za použití výkladu ustanovení popisujících přiměřená omezení a

⁸¹ ROZUM, KOTULAN, JARKOVSKÁ: *Institut dohledu...*, s. 209.

⁸² VANTUCH: *K možnostem využití...*, s. 108 - 110.

⁸³ Viz: VANTUCH, Pavel. *Aktuální otázky postpenitenciární péče*. 1. vydání. Brno: Universita J. E. Purkyně v Brně, 1982, s. 93 – 112.

povinnosti během zkušební doby.⁸⁴

Zásadní význam pro funkčnost výkonu dohledu u podmíněného propuštění znamenalo přijetí zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. Právě na jeho základě došlo k vymezení role probačního úředníka při dohledu u podmíněného propuštění. Dle § 2 se probací rozumí i „sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z VTOS“. Odborná literatura v případě dohledu v rámci podmíněného propuštění však místo probace volí termín parole.⁸⁵ Existuje však i další role probačního úředníka v procesu podmíněného propuštění. Probační úředník dle § 4 odst. 8 může zpracovat stanovisko PMS k žádosti o podmíněné propuštění.⁸⁶ Pro lepší představu o tom, v jakém rozsahu se PMS zúčastní jednotlivých úkonů v rámci podmíněného propuštění, nám pomůže níže přiložená statistika. Z ní je patrné, že úkony v rámci podmíněného propuštění s dohledem tvoří nezanedbatelnou část pracovní činnosti PMS.⁸⁷

Příloha č. 2:

Úkony v rámci vykonávacího řízení - statistika činnosti jednotlivých krajů za rok 2013

fáze případu	OPP	PUPD	PO	POD	PP	PPD	S PPD	S OLD	VOM	TDV	TZV	OLD	jiné	Celkem absolut.	Celkem v %
KRAJ / středisko															
100 Praha	378	8	4	779	0	143	13	0	0	10	12	0	0	1347	9,9%
200 Praha - východ	672	4	4	847	0	164	104	1	0	19	15	1	0	1831	13,5%
300 České Budějovice	401	1	2	306	0	73	4	0	0	22	0	0	0	809	6,0%
400 Plzeň	651	3	3	462	0	94	136	0	0	28	1	2	0	1380	10,2%
500 Ústí nad Labem	1025	2	5	642	2	241	129	0	0	25	8	1	0	2080	15,3%
600 Hradec Králové	610	1	1	402	0	165	83	1	0	21	4	0	0	1288	9,5%
700 Brno	1215	6	20	550	3	235	134	0	0	32	4	1	0	2200	16,2%
800 Ostrava	1591	2	13	517	1	258	189	0	1	36	9	1	0	2618	19,3%
Celkem absolut.	6543	27	52	4505	6	1373	792	2	1	193	53	6	0	13553	100,0%
Celkem v %	48,3%	0,2%	0,4%	33,2%	0,0%	10,1%	5,8%	0,0%	0,0%	1,4%	0,4%	0,0%	0,0%	100,0%	

v OPP-obecně prospěšné práce /§ 45a tz, § 62 tzn/

v PUPD (dohled)-podmíněné upuštění od potrestání s uloženým dohledem /§ 26 tz, § 48 tzn/

v PO-podmíněné odsouzení s uloženými přiměřenými povinnostmi, omezeními /§ 58 tz, § 81 tzn/

v POD (dohled)-podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s uloženým dohledem /§ 60a tz, § 84 tzn/

v PP pov/omez-podmíněné propuštění s uloženými povinnostmi, omezeními /§ 61 tz, § 88/2 tzn/

v PPD-podmíněné propuštění s dohledem /§ 63 tz, § 88 tzn/

v S PPD-příprava podkladů pro možnost podmíněného propuštění s dohledem, stanovisko k podmíněnému propuštění s dohledem /§ 63 tz, § 331 třn/

v S OLD-stanovisko k propuštění z ochranného léčení /§ 353 třf/

v VOM-výchovná omezení / § 19 zsvm, § 19/1a - h zsvm /

v TDV-trest domácího vězení /§ 60 tzn/

v TZV-trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce /§ 76 tzn/

v OLD-propuštění z ochranného léčení za současného uložení dohledu § 99 odst. 6 tzn

v jiné - jiná činnost nespecifikovaná v ostatních položkách

⁸⁴ KALVODOVÁ: *Postavení trestu...*, s. 225.

⁸⁵ JELÍNEK: *Trestní zákoník...*, s. 78.

⁸⁶ Pro jeho bližší rozbor odkazují na knihu: ROZUM, KOTULAN, JARKOVSKÁ: *Institut dohledu...*, s. 173.

⁸⁷ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. *Statistika PMS 2013* [online]. [cit. 11. ledna 2015]. s. 2. Dostupné na

<https://www.pmscr.cz/download/010113_311213_Statistika_PMS_CR_pro_www.pdf>.

Zavedení institutu dohledu u podmíněného propuštění považuji za pozitivní legislativní krok. Z vyššího počtu výhod, které tento institut v praxi nabízí, bych vyzdvihнул lepší kontrolu nad podmíněně propuštěným, jelikož v případě nevedení řádného života a nevyhovění uloženým podmínkám může být rozhodnuto dle § 91 odst. 1 TZ o výkonu zbytku trestu. Právě ona kontrola spolu s odborným vedením a pomocí dává celé společnosti naději v tom, že i podmíněně propuštěné osoby mohou vést řádný život. Dle mého názoru by v rámci ještě lepší kontroly nad podmíněně propuštěnými bylo ideální zavést kontrolu skrze elektronické náramky. Tento návrh se dokonce připravuje k realizaci, i když se nyní nachází v úplných počátcích. Ministerstvo spravedlnosti prozíravě připravuje využití elektronických náramků nejen v rámci trestu obecně prospěšných prací, ale právě i u podmíněně propuštěných a dále i v jiných případech.⁸⁸ Obdobný systém již byl s úspěchem zaveden například ve Švédsku, kde pachatel může v určitých případech zažádat o zbytek výkonu trestu formou elektronického sledování, kdy je pachatel v domácím vězení a je mu probační službou sestaven plán. Ke kontrole pachatele pak dochází kromě elektronického sledování i formou neohlášených návštěv úředníků a povinností odsouzeného dostavit se jednou týdně na probační službu.⁸⁹ Nejideálnější variantou by však byla možnost pomocí elektronického náramku kontrolovat i přítomnost různých látek v těle, zejména těch, které má v rámci přiměřených omezení a povinností podmíněně propuštěný zakázány konzumovat. Například v USA už podobný systém existuje v případě kontroly alkoholu v těle.⁹⁰ Domnívám se tedy, že aplikací elektronického sledovacího zařízení by došlo ke kvalitnější kontrole podmíněně propuštěných za současné úspory práce PMS, kdy by probační pracovníci mohli více ze svého pracovního času věnovat i jiným úkolům.⁹¹

3.5. Osvědčení se, či výkon zbytku trestu

Rozhodnutí o osvědčení se, či výkonu zbytku trestu se nachází v § 91 TZ a týká se kromě osob podmíněně propuštěných i osob, u kterých bylo upuštěno od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti, zákazu pobytu nebo zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce.

Co se týče rozhodnutí po podmíněném propuštění, tak se kromě osvědčení se, či výkonu zbytku trestu může objevit ještě jeden typ rozhodnutí. Jedná se o ponechání

---

⁸⁸ MALECKÝ, Robert. *Elektronické náramky znovu ve hře, mají hlídat vazbu i „podmínky“* [online]. ceska-justice.cz, 1. listopadu 2014 [cit. 13. ledna 2015]. Dostupné na <<http://www.ceska-justice.cz/2014/11/elektronicke-naramky-znovu-ve-hre-maji-hlidat-vazbu-i-podminky/>>.

⁸⁹ VAN ZYL SMIT: *Příručka základních principů...*, s. 36.

⁹⁰ Viz: LINHART, Jaroslav. Náramky sledují konzumaci alkoholu. *Policista*, 2010, roč. 16, č. 8, s. 10.

⁹¹ Viz: <https://www.pmscr.cz/>

podmíněného propuštění v platnosti v zákonem specifikovaných případech. Rád bych zde představil konkrétní výčet situací, které mohou nastat v souvislosti s rozhodnutím po podmíněném propuštění: zaprvé soud rozhodne o výkonu zbytku trestu z důvodu nevedení řádného života či nevyhovění uloženým podmínkám (§ 91 odst. 1 TZ); zadruhé soud rozhodne o výkonu zbytku trestu v situaci, kdy dojde k odvolání záruky za dovršení nápravy odsouzeného tím, kdo ji poskytl a po tom, co soud přezkoumá chování odsouzeného během zkušební doby a shledá, že podmíněné propuštění neplní své poslání (§ 91 odst. 5 TZ); zatřetí soud neshledá, že podmíněné propuštění neplní své poslání, takže ho může ponechat v platnosti (§ 91 odst. 5 TZ); začtvrté soud vysloví, že se podmíněně propuštěný osvědčil, jelikož během zkušební doby vedl řádný život a vyhověl uloženým podmínkám (§ 91 odst. 1 TZ), s čímž souvisí právní fikce, že trest byl vykonán dnem podmíněného propuštění (§ 91 odst. 2 TZ) a zapáté v případě roční nečinnosti soudu bez viny podmíněně propuštěného dochází k právní fikci, že trest byl vykonán dnem podmíněného propuštění (§ 91 odst. 3 TZ). Tato právní fikce, která je odbornou literaturou nazývána fikcí vykonání trestu, má význam z hlediska zahlazení odsouzení.⁹² Je třeba poznamenat, že výše uvedená rozhodnutí je možné dělit na ta, která přicházejí v úvahu již za trvání zkušební doby, kterými jsou rozhodnutí v případech prvním až třetím a ta, která přicházejí v úvahu pouze po uplynutí zkušební doby, kterými jsou rozhodnutí v případě čtvrtém a pátém.⁹³

Předchozí výčet rozhodnutí však není úplný, jelikož na základě novely TZ provedené zákonem č. 390/2012 Sb., přibyla pro soudce nová možnost rozhodnutí, která spočívá v ponechání podmíněného propuštění v platnosti, i přes skutečnost, že odsouzený zavinil příčinu k rozhodnutí o výkonu zbytku trestu (§ 91 odst. 1 TZ). Soud tak rozhodne výjimečně a vzhledem k okolnostem případu a osobě odsouzeného. Při ponechání podmíněného propuštění v platnosti však soud zároveň odsouzenému uloží jedno z opatření, kterými jsou: stanovení dosud neuloženého dohledu, prodloužení zkušební doby v rámci zákonné hranice, nebo stanovení dosud neuložených přiměřených omezení a povinností.

K tomu, aby se podmíněně propuštěný osvědčil, je třeba, aby vedl ve zkušební době řádný život a vyhověl uloženým podmínkám. Z tohoto důvodu má dle § 66 Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. prosince 2001 (č. j. 505/2001-Org., kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy) soud, který rozhodl o podmíněném propuštění, povinnost sledovat chování podmíněně propuštěného ve zkušební

---

⁹² KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva (trestní právo hmotné – obecná část)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 517.

⁹³ ŠÁMAL: *Komentář k trestnímu zákoníku...*, s. 1110 - 1111.

době s možnou pomocí zájmových sdružení občanů. Touto kontrolou může soud pověřit PMS v případech, kdy došlo k podmíněnému propuštění s dohledem, u mladistvých, či u podmíněně propuštěných, kterým byla uložena přiměřená omezení a povinnosti.

Účinností novely TZ provedené zákonem č. 390/2012 Sb., se rozšířil výčet v úvahu připadajících rozhodnutí soudu po podmíněném propuštění o možnost ponechání podmíněného propuštění v platnosti za výše uvedených podmínek. Tento krok zákonodárce hodnotím pozitivně, jelikož díky němu má soudce širší spektrum opatření, jak reagovat na chování pachatele ve zkušební době. Jako příklad bych uvedl situaci, kdy podmíněně propuštěný sice nežije spořádaným životem, ale závadnost jeho chování není takového rázu, aby bylo možno hovořit o tom, že nevede řádný život, tudíž že je třeba přistoupit k rozhodnutí o výkonu zbytku trestu. Domnívám se, že novelou zavedené ponechání podmíněného propuštění v platnosti je řešením pro hraniční situace, kdy bylo pro soudce před novelou nesmírně obtížné se rozhodnout buď pro osvědčení se podmíněně propuštěného, nebo výkon zbytku trestu. Ponechání podmíněného propuštění v platnosti zároveň poskytuje podmíněně propuštěnému ochranu, když výjimečně poruší soudem uložené podmínky, nebo se jinak proviní. Rovněž oceňuji prvek individualizace, který spočívá v tom, že soud ponechá podmíněné propuštění v platnosti pouze výjimečně a po zhodnocení okolností případu a osoby odsouzeného.

3.6. Úprava v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže

Z hlediska právní úpravy je podmíněné propuštění u mladistvých zakotveno v § 78 ZSVM. Jedná se však pouze o dílčí změny vyplývající z poměru speciality (§ 1 odst. 3 ZSVM) zákona o soudnictví ve věcech mládeže vůči trestnímu zákoníku, což znamená, že se na podmíněné propuštění u mladistvých obecně použije právní úprava obsažená v TZ a TŘ krom modifikací uvedených v § 78 ZSVM.

Prvá modifikace obsažená v § 78 odst. 1 ZSVM upravuje možnost podmíněného propuštění mladistvého za podmínek stanovených v TZ i před uplynutím třetiny, poloviny či 2/3 výkonu trestu. Ovšem pouze za předpokladu, že návrh na podmíněné propuštění je podán státním zástupcem nebo ředitelem věznice. Právě toto ustanovení se stalo předlohou pro znění § 88 odst. 2 TZ, u kterého je obdobně přípuštěna možnost podmíněného propuštění i dříve, než dojde k výkonu potřebné části trestu odnětí svobody. Je však třeba upozornit na rozdíly, které se mezi těmito dvěma úpravami objevují. Dle § 78 odst. 1 ZSVM totiž nezáleží na tom, jakého provinění se odsouzený dopustil, kdežto možnost předčasného podmíněného

propuštění u dospělého odsouzeného se váže pouze na přečin. U dospělého odsouzeného může soud v případě předčasného podmíněného propuštění také dle § 89 odst. 2 TZ uložit zpřísnující podmínky, zatímco u mladistvého je tato možnost vyloučena.⁹⁴

Druhá modifikace spočívá v rozdílném stanovení zkušební doby. Dle § 78 odst. 2 ZSVM může soud stanovit zkušební dobu až na tři roky v případě spáchání přečinu a až na pět v případě spáchání zločinu. Je nutné si povšimnout, že ani v jednom případě není stanovena žádná spodní hranice, i když tomu tak nebylo vždy. V původním znění byla stanovena zkušební doba na jeden rok až pět let⁹⁵. U dospělých odsouzených je dle § 89 odst. 1 TZ zkušební doba v případě spáchání přečinu stejná, ale v případě spáchání zločinu je zkušební stanovena na jeden rok až sedm let. U dospělých odsouzených může být tedy zkušební doba až o dva roky delší a zároveň dochází v případě spáchání zločinu i ke stanovení dolní hranice zkušební doby. Kratší maximální zkušební doba je u mladistvých dle komentáře stanovena z důvodu rychlejšího vývoje u dospívajících jedinců, díky čemuž je možné i rychleji rozpoznat změny v chování odsouzeného.⁹⁶

---

⁹⁴ VÁLKOVÁ, Helena. In ŠÁMAL, Pavel a kol. (ed). *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže (komentář)*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 650 (§ 78 zákona o soudnictví ve věcech mládeže).

⁹⁵ V roce 2004, za účinnosti trestního zákona, se trestné činy nedělily na přečiny, zločiny a zvlášť závažné zločiny.

⁹⁶ ŠÁMAL: *Zákon o soudnictví...*, s. 650.

4. Procesně právní úprava

Procesní úprava institutu podmíněného propuštění se nachází v § 331 TŘ až § 333 TŘ. V následujícím textu se zaměřím na pár podstatných bodů, které významně ovlivňují podmíněné propuštění a mohou působit aplikační potíže či mohou být předmětem budoucích novelizací. Proto bych se rád soustředil na subjekty, které jsou oprávněny podat návrh či žádost o podmíněné propuštění; dále na příslušnost a na lhůtu pro vydání rozhodnutí o podmíněném propuštění.

Výčet subjektů oprávněných k podání návrhu či žádosti je obsažen v § 331 TŘ. Je třeba si uvědomit, ve kterých situacích může soud vůbec rozhodovat o podmíněném propuštění. Právě ono uvědomění nám poskytuje určité dělení: soud tedy rozhoduje na návrh, na žádost a dokonce i bez takové žádosti ve chvíli, kdy rozhoduje z úřední povinnosti.⁹⁷ Co se týče návrhu, tak ten je oprávněn podat státní zástupce nebo ředitel věznice. V praxi jednoznačně převažuje počet návrhů podaných řediteli věznic.⁹⁸ Ředitel věznice hraje v otázce podmíněného propuštění důležitou roli, jelikož kromě možnosti podání návrhu na podmíněné propuštění disponuje i oprávněním připojit kladné stanovisko k žádosti o podmíněné propuštění dle § 88 odst. 2 TZ podané odsouzeným, kdy bez tohoto kladného stanoviska nepřichází podmíněné propuštění v úvahu. Dle komentáře jsou rozhodnými kritérii, zda připojit kladné stanovisko či nikoliv, chování odsouzeného, jeho pozitivní přeměna a také počet a druh kázeňských odměn a trestů.⁹⁹ Podáním návrhu na podmíněné propuštění ředitelem věznice dochází k tomu, že se ředitel věznice stává stranou v tomto řízení a toto jeho postavení trvá do chvíle, kdy je o podmíněném propuštění pravomocně rozhodnuto.¹⁰⁰

Podáním návrhu na podmíněné propuštění disponuje i zájmové sdružení občanů, avšak pouze za předpokladu, že zároveň nabídne převzetí záruky za dovršení nápravy odsouzeného. Nabídka převzetí záruky je nesmírně důležitá, jelikož bez ní se z návrhu na podmíněné propuštění stává pouze podnět k rozhodnutí z úřední povinnosti.¹⁰¹ Tímto se dostáváme k další kategorii rozhodování soudu o podmíněném propuštění. Tou je rozhodnutí z úřední povinnosti, bez žádosti. Myslím si, že soud spíše výjimečně rozhoduje o podmíněném

---

⁹⁷ VICHEREK, Roman. *Návrh či žádost o podmíněné propuštění* [online]. epravo.cz, 22. července 2013 [cit. 19. února 2015]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/navrh-ci-zadost-o-podminene-propusteni-91827.html?mail>>.

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. (ed). *Trestní řád (komentář) – 3. díl. 7. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3804 (§ 331 trestního řádu).

¹⁰⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. prosince 1972, sp. zn. Tpj 13/1972-II

¹⁰¹ ROZUM, KOTULAN, JARKOVSKÁ: *Institut dohledu...*, s. 50.

propuštění z vlastního popudu. Reálnější je varianta, kdy soud rozhoduje na základně podnětu od subjektů, které nemají právo podat návrh či žádost na podmíněné propuštění. Těmito neoprávněnými subjekty jsou zejména rodinní příslušníci odsouzeného.¹⁰² Je třeba si však uvědomit, že žádost zákonného zástupce odsouzeného, který je zbaven nebo omezen na způsobilosti k právním úkonům, není pouhým podnětem, ale jedná se o žádost plnohodnotnou, přičemž tato skutečnost vyplývá z § 34 TŘ.

Přestože jsem si nechal žádost odsouzeného až na posledním místě, tak se jedná o žádost nejtypičtější a nejužívanější. Žádosti odsouzeného se zákon věnuje z pohledu omezení jejího užití z časového hlediska. Po zamítnutí žádosti odsouzeného o podmíněné propuštění (při splnění zákonné lhůty) musí uplynout doba šesti měsíců. Teprve poté může odsouzený podat žádost novou. Ještě poměrně nedávno tomu bylo jinak. Do účinnosti novely TZ provedené zákonem č. 390/2012 Sb., činila tato lhůta jeden rok. Dle důvodové zprávy došlo ke zkrácení této lhůty z důvodu, že většinu odsouzených tvoří pachatelé odsouzení ke krátkodobým trestům odnětí svobody, kteří jsou méně narušení. Dalším důvodem je pružnost, s jakou je možno reagovat na vývoj chování a osobnosti odsouzených.¹⁰³

Jako celek hodnotím stávající legislativu pozitivně. Okruh subjektů oprávněných zahájit řízení o podmíněném propuštění mi připadá dostatečný a zároveň nikterak úzký. Oprávnění soudu (bez žádosti) a státního zástupce považuji za samozřejmé. Oprávnění ředitele věznice je prozíravým řešením zákonodárce, jelikož je to právě on, kdo má největší přehled o chování a proměně odsouzených. Oprávnění samotného odsouzeného může leckomu připadat jako samozřejmost, ale nebylo tomu tak vždy. Dle § 278 zákona č. 87/1950 Sb., trestního řád, odsouzený takové oprávnění neměl. Nejméně nutné mi přijde oprávnění u zájmového sdružení občanů, ale je třeba vzít v potaz, že závazek záruky za dovršení nápravy odsouzeného je dostatečně silným argumentem pro možnost podání návrhu na podmíněné propuštění.

V následujících odstavcích se budu věnovat soudní příslušnosti při rozhodování o podmíněném propuštění a s tím související lhůtou pro vydání rozhodnutí dle § 331 TŘ. Věcná i místní příslušnost je upravena v § 333 TŘ. Takto založená příslušnost je v poměru speciality k příslušnosti určené dle § 315 TŘ a § 320 TŘ. Věcně příslušným soudem je vždy okresní soud, byť by odsuzující rozsudek byl vydán v prvním stupni krajským soudem.¹⁰⁴

---

¹⁰² VICHEREK, Roman. *Návrh či žádost o podmíněné propuštění* [online]. epravo.cz, 22. července 2013 [cit. 19. února 2015]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/navrh-ci-zadost-o-podminene-propusteni-91827.html?mail>>.

¹⁰³ ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 3804.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 3814.

Místně příslušným je okresní soud, v jehož obvodu se trest odnětí svobody vykonává. Občas se však mohou vyskytnout situace, ve kterých je určení místní příslušnosti poměrně složité. Příkladem může být rozhodování o podmíněném propuštění u odsouzeného, který již vykonal zákonem vyžadovanou délku trestu odnětí svobody pro podmíněné propuštění započtením vazby a který je po právní moci rozsudku již na svobodě. Při rozhodování o podmíněném propuštění u takového odsouzeného je příslušným okresní soud, v jehož obvodu se naposledy vykonávala vazba.¹⁰⁵ Problém s určení místní příslušnosti může nastat i v situaci, kdy je odsouzený po podání žádosti o podmíněné propuštění přeřazen do jiné věznice, která se nachází v obvodu jiného okresního soudu. Domnívám se, že tato situace není v praxi výjimečná, a proto by bylo ideálním řešením, kdyby ji zákonodárce v TZ výslovně upravil. Sám bych mu doporučil, aby ji upravil tak, aby původně příslušný okresní soud mohl dokončit řízení o podmíněném propuštění, čímž by nepřišla jeho dosavadní práce vniveč a zároveň by tak došlo k úspoře pracovní doby soudce nově místně příslušného soudu, který by jinak musel od počátku prostudovat spis odsouzeného a následně rozhodnout o podmíněném propuštění, jelikož by, dle mého názoru, došlo přeřazením odsouzeného ke změně místní příslušnosti. Ve stávajícím znění TZ se totiž jedná o otázku nejednoznačnou, která může být řešena pouze výkladem § 333 odst. 1 TZ.

V praxi se podmíněné propuštění projednává ve formě veřejného zasedání i v příslušných věznicích, čímž dochází k úspoře finančních prostředků, které by jinak bylo třeba vynaložit na eskortu odsouzených a platy příslušníků VS v případě projednávání podmíněného propuštění v budově soudu.¹⁰⁶ Možnost projednání podmíněného propuštění v prostorách věznice připouští i odborná literatura, dle které může právě tento způsob projednání podmíněného propuštění výchovně působit na ostatní vězně nacházející se ve věznici.¹⁰⁷

Rád bych se zamyslel nad tím, zda je vůbec třeba speciální určení místní příslušnosti § 333 odst. 1 TŘ. Výhodami, které takto určená místní příslušnost poskytuje, jsou snadnější dosažitelnost odsouzeného pro soud, v jehož obvodu se nachází věznice, ve které odsouzený vykonává svůj trest. Se snadnější dosažitelností souvisí i ekonomická úspora.¹⁰⁸ Je však možné si představit, že by o podmíněném propuštění rozhodoval soud, který vydal odsuzující

---

¹⁰⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 6. května 1983, sp. zn. 1 To 18/1983

¹⁰⁶ VICHÉREK, Roman. *Lhůta pro rozhodnutí o podmíněném propuštění* [online]. epravo.cz, 8. října 2014 [cit. 21. února 2015]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/lhuta-pro-rozhodnuti-o-podminenem-propusteni-95422.html>>.

¹⁰⁷ ŘÍHA, Jiří. In JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 744.

¹⁰⁸ VICHÉREK, Roman. Příslušnost soudu k podmíněnému propuštění. *Trestněprávní revue*, 2013, roč. 12, č. 10, s. 237.

rozsudek, jelikož právě tento soud by disponoval spisovým materiálem a zároveň by s odsouzeným měl již určitou zkušenost. Tím pádem by teoreticky mohl i lépe rozhodnout o podmíněném propuštění odsouzeného. Je těžké říci, která z uvedených variant je lepší, jelikož každá má své výhody. Domnívám se tedy, že místní příslušnost určená § 333 odst. 1 TR není špatnou variantou a v tomto směru bych na stávající úpravě nic neměnil.

Větší potenciál spatřuji ve změně orgánu rozhodujícím o podmíněném propuštění. Modifikace by spočívala ve větším zapojení subjektů, které jsou s odsouzeným v užším kontaktu. Rozhodujícím orgánem by mohla být určitá komise. Komisionální přístup není českému trestnímu právu cizí, jelikož byl již v minulosti užíván (viz kapitola o vývoji právní úpravy). Tento přístup není cizí ani magistru Žákovi, který si ve svém článku dokáže představit komisi složenou z příslušníků VS, PMS a sociálních kurátorů za samozřejmé soudní účasti.¹⁰⁹ Námět magistra Žáka se mi líbí a sám bych se k jeho realizaci přikláněl.

Závěrem této kapitoly bych se rád zmínil o lhůtě pro vydání rozhodnutí o podmíněném propuštění obsažené v § 333 odst. 1 TR, dle které je soud povinen rozhodnout o žádosti nebo návrhu na podmíněné propuštění do 30 dnů od doručení soudu, nebrání-li tomu důležité důvody. Díky této lhůtě je odsouzeným poskytnuta garance pro rychlejší rozhodování soudu. Je nezbytné si uvědomit, že se jedná o lhůtu pořádkovou.¹¹⁰ Její propadnutí nemá za následek automatické podmíněné propuštění odsouzeného a logicky ani nezbavuje soud povinnosti o podmíněném propuštění rozhodnout.¹¹¹ Ze zákona plyne, že existují i situace, kdy během této lhůty není možné rozhodnout. Tyto důvody můžeme dělit na ty, které se týkají důkazní situace a na ty, které souvisí s procesní stránkou věci. Jako příklad je možné uvést chybějící trestní spisy, neúplné hodnocení odsouzeného či neúčast určité osoby na veřejném zasedání, bez které nemůže jednání proběhnout.¹¹²

Je nutné si uvědomit, že i přes pozitivní záměr zákonodárce se v praxi mohou vyskytovat případy, ve kterých může mít soud problémy postupovat v souladu se lhůtou 30 dní. Prvním faktickým problémem je občasná složitost v obstarání si spisu k případu, ve kterém došlo k odsouzení žadatele o podmíněné propuštění, bez kterého není možné o podmíněném propuštění rozhodnout. Problémy se mohou vyskytnout zejména u spisů, které se týkají většího počtu obviněných, případně u spisů, u kterých je vedeno řízení o mimořádném opravném prostředku. Problém nastává také ve chvíli, kdy k rozhodování o

---

¹⁰⁹ ŽÁK, Vladimír. O podmíněném propuštění. *Soudce*, 2012, roč. 14, č. 6, s. 16.

¹¹⁰ ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 3815.

¹¹¹ VICHÉREK, Roman. *Lhůta pro rozhodnutí o podmíněném propuštění* [online]. epravo.cz, 8. října 2014 [cit. 21. února 2015]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/lhuta-pro-rozhodnuti-o-podminenem-propusteni-95422.html>>.

¹¹² ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 3815.

podmíněném propuštění dochází přímo ve věznici tak, jak bylo výše popsáno. Soudce do věznice nedojíždí k rozhodování denně, což může vést k tomu, že snadno dojde k překročení lhůty 30 dní. Problémy s dodržením lhůty se týkají i osob odsouzených ke krátkodobým trestům v řádech měsíců. U těchto osob je téměř nemožné po tak krátké době zhodnotit, zda tyto osoby splňují podmínky pro podmíněné propuštění.¹¹³

Myslím si, že stanovení lhůty k rozhodnutí o podmíněném propuštění je správné. Nejsem si však jist, jestli určení lhůty 30 dní je dostatečné. Spíše bych řekl, že tomu tak není a uvažoval bych o prodloužení této lhůty, nikoliv o jejím zrušení. Ztotožňuji se doktorem Vicherkem, který ve svém článku *Lhůta pro rozhodnutí o podmíněném propuštění* vybízí k inspiraci slovenskou právní úpravou. Dle § 415 odst. 3 zákona č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, musí soud rozhodnout do 60 dnů. Takto stanovou délku lhůty považují za dostatečnou k řešení výše popsaných problémů.

---

¹¹³ VICHEREK, Roman. *Lhůta pro rozhodnutí o podmíněném propuštění* [online]. epravo.cz, 8. října 2014 [cit. 21. února 2015]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/lhuta-pro-rozhodnuti-o-podminenem-propusteni-95422.html>>.

5. Přeměna trestu odnětí svobody v trest domácího vězení

Možnost přeměny trestu odnětí svobody v trest domácího vězení byla do českého trestního práva zavedena novelou TZ provedenou zákonem č. 390/2012 Sb. Jedná se tedy o poměrně nový institut. Svoji právní úpravu nachází v § 57a TZ, na který navazuje § 333b TŘ. Dle magistra Morkovina se jedná o jakousi alternativu k institutu podmíněného propuštění z VTOS.¹¹⁴ Sám tento institut vnímám podobně. Postačí jen porovnat podmínky potřebné pro možnost přeměny trestu odnětí svobody v trest domácího vězení s těmi, které vyžaduje institut podmíněného propuštění. Obdobně jako v § 88 odst. 1 TZ se po odsouzeném vyžaduje, aby *prokázal polepšení* a aby se od něho dalo *očekávat, že v budoucnu povede řádný život*. Rozdíl je pouze v tom, že místo očekávání řádného života není alternativně přípustná možnost přijetí záruky za dovršení nápravy odsouzeného soudem. Přeměna zároveň přichází v úvahu až po výkonu poloviny trestu odnětí svobody. Důležitou podmínkou je, že přeměna přichází v úvahu pouze u osob odsouzených za přečin, což pro změnu značí podobnost s § 88 odst. 2 TZ. Nezbytnou složkou institutu přeměny je přepočtové pravidlo, dle kterého se den nevykonaného zbytku trestu rovná jednomu dni trestu domácího vězení, přičemž není brána v potaz horní hranice výměry trestu domácího vězení. Z hlediska procesní úpravy se objevuje rozdíl v tom, že v § 333b TŘ chybí zájmové sdružení občanů, jakožto subjekt oprávněný k podání návrhu na přeměnu, což vyplývá z nemožnosti poskytnutí záruky za dovršení nápravy odsouzeného. Dále chybí speciální úprava příslušnosti soudu, která je u institutu podmíněného propuštění upravena v § 333 TŘ.

Institut přeměny trestu odnětí svobody v trest domácího vězení považuji vedle institutu podmíněného propuštění v české právní úpravě za nadbytečný, jelikož pro odsouzeného, který splňuje podmínky pro přeměnu (a nebyl dosud ve výkonu trestu odnětí svobody), je výhodnější zažádat o podmíněné propuštění dle § 88 odst. 1 písm. b) TZ, protože o něj může žádat již po výkonu třetiny uloženého trestu, případně i dříve, pokud splňuje podmínky vyžadované § 88 odst. 2 TZ. Nadbytečnost podtrhuje i znění § 89 odst. 1, 2 TZ, dle kterých je možné uložit podmíněně propuštěnému obdobu trestu domácího vězení v případě stanovení dohledu a v případě předčasného podmíněného propuštění. Význam může mít snad jen u těch odsouzených, kterým nebylo umožněno podmíněné propuštění, z čehož plyne šance na propuštění většího počtu odsouzených, což přináší možnost (nesystémového) řešení

---

¹¹⁴ MORKOVIN, Ondřej. Přeměna peněžitého trestu po novele č. 390/2012 Sb. (Lze přeměnit peněžitý trest na náhradní trest odnětí svobody bezprostředně, aniž by byla nejdříve využita jedna z alternativ podle § 69 odst. 2 TrZ?). *Trestněprávní revue*, 2014, roč. 13, č. 11 - 12, s. 268.

problému přeplněnosti věznic a s tím související finanční úsporu¹¹⁵, ale to pro mě není natolik silný argument, abych existenci institutu přeměny považoval za nutnou.

---

¹¹⁵ VICHEREK, Roman. *Účel trestu* [online]. epravo.cz, 22. března 2013 [cit. 3. ledna 2015]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/ucel-trestu-89770.html>>.

Závěr

Institutem podmíněného propuštění z trestu odnětí svobody se sice nezabývá česká trestní úprava velkou řadou zákonných ustanovení, z čehož by si mohl leckterý čtenář zákona dovodit, že se jedná pouze o okrajovou část trestně právní úpravy. Realita je ovšem jiná. Institut podmíněného propuštění má dlouhou právní tradici, která na českém území započala již roku 1919 zákonem č. 562/1919 Sb., o podmíněném odsouzení a podmíněném propuštění. Zároveň se jedná o jeden z nejdůležitějších institutů z pohledu odsouzených osob, jelikož právě díky tomuto institutu může dojít k jejich předčasnému propuštění při splnění zákonem stanovených podmínek. Z poslední zásadní novely TZ provedené zákonem č. 390/2012 Sb., může nestranný pozorovatel usoudit, že zákonodárce bere podmíněné propuštění spíše jako prostředek k řešení problému přeplněnosti českých věznic, k čemuž by tedy institut podmíněného propuštění rozhodně sloužit neměl.

Právě i institut automatického podmíněného propuštění, který je nám znám ze zahraniční, souvisí s řešením problému přeplněnosti věznic, byť by se také jednalo o řešení nesystémové. Nad začleněním tohoto institutu by dle mého názoru mělo být možné uvažovat pouze u osob odsouzeným ke krátkodobým trestům, přičemž by se muselo jednat o jejich prvé odsouzení.

I výše zmíněná novela TZ provedená zákonem č. 390/2012 Sb., přiznává výhodnější postavení osobám, které dosud nebyly ve výkonu trestu, pokud nebyly odsouzeny za zvlášť závažný zločin. Této skupině odsouzených postačí k splnění podmínek potřebných k podmíněnému propuštění vykonat alespoň třetinu trestu odnětí svobody (za splnění ostatních podmínek stanovených v § 88 odst. 1 TZ). Této legislativní změně je z řad odborné veřejnosti vytýkáno, že kvůli ní se předčasně na svobodu mohou dostat i osoby, které se dopustily závažných trestných činů, s čímž já souhlasím.

Naopak nemohu souhlasit s další legislativní změnou, dle které má o podmíněném propuštění u osob odsouzených za přečin za splnění dalších podmínek dle § 88 odst. 2 TZ rozhodovat fakticky pouze ředitel věznice podáním návrhu na podmíněné propuštění. Soud má možnost nevyhovět návrhu pouze v případě, kdy je zjevné, že by odsouzený po propuštění nevedl řádný život. Dle mého názoru se tato právní úprava může dokonce dostat do rozporu s čl. 40 odst. 1 LZPS. Domnívám se, že podání návrhu na podmíněné propuštění ředitelem věznice by mělo být spíše bráno v potaz jako pomocné kritérium při rozhodování o podmíněném propuštění dle § 88 odst. 3, u kterého pro změnu nesouhlasím s tím, že se pomocná kritéria vztahují pouze na osoby odsouzené za zločin. Tato pomocná kritéria by se

měla vztahovat na všechny odsouzené bez ohledu na typovou závažnost trestného činu, kterého se dopustili. Co se týče osob odsouzených k doživotním trestům, tak u nich pokládám možnost podmíněného propuštění obecně za přijatelnou. To však neznamená, že bych plně stál za stávající právní úpravou. Dle mého názoru by bylo prospěšné, kdyby bylo u této skupiny odsouzených zavedeno automatické uložení dohledu. Dále bych si dovedl představit zkrácení doby výkonu trestu potřebné ke splnění podmínek podmíněného propuštění. Tato doba by dle německého vzoru mohla být zkrácena na 15 let, ale pouze za předpokladu, že by byla prodloužena doba výkonu trestu, která se pro účely podmíněného propuštění nezapočítává. K přeřazení do mírnějšího typu věznice, tedy okamžiku potřebnému k počátku plynutí doby započítávané do podmíněného propuštění, by nově mohlo dojít až po 15 letech. Odsouzený by v tu chvíli musel prokázat, že je oprávněn k přeřazení do mírnějšího typu věznice a poté k podmíněnému propuštění. Došlo by tak ke dvojímu posouzení osobnosti odsouzeného, což by mělo za výsledek lepší ochranu společnosti před nebezpečnými odsouzenými. V souvislosti se stávající úpravou zkušební doby a přiměřených omezení a povinností postrádám možnost jejich změny v průběhu zkušební doby a zároveň i případné zkrácení či prodloužení soudem uložené zkušební doby. Tato změna by vedla k větší individualizaci v rámci rozhodování o podmíněném propuštění. Na toto téma navazuje otázka dohledu, u kterého je potřeba zavést systém kontroly pomocí elektronických náramků, které se již v zahraničí osvědčily. Toho si je vědomo i ministerstvo spravedlnosti. Pevně věřím, že zavedení elektronických náramků je jen otázkou krátkého časového období.

Procesní úpravě není sice věnováno tolik prostoru, kolik by si zasloužovala v případě, že bych nebyl omezen rozsahem diplomové práce. Proto jsem se věnoval pouze jejím nejzajímavějším otázkám a zjistil jsem, že okruh subjektů oprávněných k zahájení řízení o podmíněném propuštění je ve stávajícím znění TZ upraven vyhovujícím způsobem. K obdobnému názoru jsem dospěl i u úpravy soudní příslušnosti v případě rozhodování ve věcech podmíněného propuštění. Stejně se však nemohu vyjádřit o lhůtě stanovené k rozhodnutí o podmíněném propuštění. Její existenci schvaluji, nepovažuji však za dostatečnou její délku. Inspiroval bych se slovenskou úpravou a prodloužil ji na 60 dní.

V případě posouzení poměrně nového institutu přeměny trestu odnětí svobody v trest domácího vězení jsem naopak došel k závěru, že zařazení tohoto institutu do české právní úpravy postrádá smysl.

Na základě předchozích odstavců jsem zjistil, že institut podmíněného propuštění představuje nedílnou část českého trestního práva, jehož stávající právní úprava v zásadě splňuje svou funkci. Najdou se v ní však i určité pasáže, které by si zasloužily být upraveny

jiným způsobem. A právě tyto legislativní změny jsem ve své práci představil.

Seznam použitých zdrojů

Učebnice a komentáře

1. JELÍNEK, Jiří a kol. (ed). *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009. 1216 s.
2. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010. 904 s.
3. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011. 816 s.
4. KALVODOVÁ, Věra. (ed). *Komentář k zákonu č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012. 240 s.
5. KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva (trestní právo hmotné – obecná část)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 834 s.
6. ŠÁMAL, Pavel a kol. (ed). *Komentář k trestnímu zákoníku – 1. díl*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 3614 s.
7. ŠÁMAL, Pavel a kol. (ed). *Trestní řád (komentář) – 3. díl*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 4700 s.
8. ŠÁMAL, Pavel a kol. (ed). *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže (komentář)*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 988 s.

Monografie

1. KALVODOVÁ, Věra. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002. 272 s.
2. KALVODOVÁ, Věra. *Trest odnětí svobody na doživotí*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 92 s.
3. KARABEC, Zdeněk a kol. *Dlouhodobé tresty odnětí svobody*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. 171 s.
4. KARABEC, Zdeněk a kol. *Trestní politika a její realizace v oblasti trestní justice*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. 320 s.
5. MAREŠOVÁ, Alena a kol. *Kriminální recidiva a recidivisté (charakteristika, projevy, možnosti trestní justice)*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. 303 s.
6. NEČADA, Václav. *Přehled novel trestních kodexů v období od listopadu 1989 do konce roku 1999*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000.

149 s.

7. NOVOTNÝ, Oto. *O trestu a vězeňství*. 1. vydání. Praha: Academia, 1967. 252 s.
8. ROZUM, Jan a kol. *Vybrané problémy sankční politiky (Ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody a jeho alternativ, Institut zabezpečovací detence)*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2005. 199 s.
9. ROZUM, Jan, KOTULAN, Petr, JARKOVSKÁ, Lucie. *Institut dohledu u podmíněného propuštění (Závěrečná zpráva z výzkumu)*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. 261 s.
10. ROZUM, Jan, KOTULAN, Petr, TOMÁŠEK, Jan. *Účinnost dohledu u osob podmíněně propuštěných*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. 170 s.
11. ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011. 416 s.
12. VAN ZYL SMIT, Dirk. *Příručka základních principů a slibné praxe v oblasti alternativních opatření k uvěznění*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. 71 s.
13. VANTUCH, Pavel. *Aktuální otázky postpenitenciární péče*. 1. vydání. Brno: Universita J. E. Purkyně v Brně, 1982. 175 s.
14. ZEMAN, Petr a kol. *Veřejnost a trestní politika*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. 150 s.

Odborné časopisy

1. BIEDERMANOVÁ, Eva. Je možné resocializovat osoby ve výkonu trestu odnětí svobody, jsou standardizované programy zacházení účinné?. *Trestněprávní revue*, 2013, roč. 12, č. 7 - 8, s. 180 - 184.
2. GŘIVNA, Tomáš, ŘÍHA, Jiří. Amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013 vyhlášená pod č. 1/2013 Sb.. *Trestněprávní revue*, 2013, roč. 12, č. 2, s. 29 - 41.
3. KOCINA, Jan. Podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 12, s. 25 - 27.
4. KRÁL, Vladimír. Novelizace českého trestního práva. *Právní rozhledy*, 1993, č. 6, s. 188 - 192.
5. KRAUSOVÁ, Iva a kol. Poslanecká sněmovna. *Právní rozhledy*, 2012, č. 6, s. 2.

6. KUČERA, Pavel. Několik poznámek k podmíněnému propuštění z výkonu trestu odnětí svobody na doživotí a přerušení výkonu trestu odnětí svobody. *Trestní právo*, 2007, č. 11, s. 3 - 6.
7. LINHART, Jaroslav. Náramky sledují konzumaci alkoholu. *Policista*, 2010, roč. 16, č. 8, s. 10.
8. MORKOVIN, Ondřej. Přeměna peněžitého trestu po novele č. 390/2012 Sb. (Lze přeměnit peněžitý trest na náhradní trest odnětí svobody bezprostředně, aniž by byla nejdříve využita jedna z alternativ podle § 69 odst. 2 TrZ?). *Trestněprávní revue*, 2014, roč. 13, č. 11 - 12, s. 267 - 269.
9. ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ, Helena. K podmíněnému propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. *Trestněprávní revue*, 2012, roč. 11, č. 11 – 12, s. 249 - 255.
10. VÁLKOVÁ, Helena. K reformě českého trestního práva hmotného ve světle stanoviska prof. Dr. Hans-Heinricha Jeschecka. *Trestněprávní revue*, 2003, roč. 2, č. 9, s. 269 - 272.
11. VANTUCH, Pavel. K možnostem využití podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s dohledem. *Právo a zákonnost*, 1991, č. 2, s. 108 - 117.
12. VICHEREK, Roman. Příslušnost soudu k podmíněnému propuštění. *Trestněprávní revue*, 2013, roč. 12, č. 10, s. 234 - 237.
13. ŽÁK, Vladimír. O podmíněném propuštění. *Soudce*, 2012, roč. 14, č. 6, s. 15 - 19.

Právní předpisy

1. Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění zákona č. 162/1949 Sb. účinném ke dni 1. 2. 1950
2. Zákon č. 1/1918 Sb., jímž se upravuje vyhlásování zákonů a nařízení, ve znění účinném ke dni 2. 11. 1918
3. Zákon č. 562/1919 Sb., o podmíněném odsouzení a podmíněném propuštění, ve znění zákona č. 91/1934 Sb. účinném ke dni 3. 6. 1934
4. Nařízení vlády č. 598/1919 Sb., jímž se provádí zákon o podmíněném odsouzení a podmíněném propuštění, ve znění zákona č. 223/1923 Sb. účinném ke dni 29. 11. 1923
5. Zákon č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží, ve znění zákona č. 68/1935 Sb. účinném ke dni 27. 4. 1935

6. Zákon č. 91/1934 Sb., o ukládání trestu smrti a o doživotních trestech, ve znění účinném ke dni 3. 5. 1934
7. Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 68/1957 Sb. účinném ke dni 30. 12. 1957
8. Zákon č. 87/1950 Sb., trestní řád, ve znění zákona č. 67/1952 Sb. účinném ke dni 1. 1. 1953
9. Zákon č. 64/1956 Sb., trestní řád, ve znění účinném ke dni 1. 1. 1957
10. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 52/2009 Sb. účinném ke dni 1. 4. 2009
11. Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
12. Zákon č. 44/1973 Sb., o ochranném dohledu, ve znění účinném ke dni 1. 7. 1973
13. Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
14. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů
15. Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů
16. Instrukce Ministerstva spravedlnosti č. j. 505/2001-Org., vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, ve znění Instrukce Ministerstva spravedlnosti č. j. 50/2013-DD-MET účinné ke dni 1. 1. 2014
17. Zákon č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů
18. Zákon č. 300/2005 Zb., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů
19. Zákon č. 301/2005 Zb., trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů
20. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

1. Nález Ústavního soudu ze dne 12. května 2011, sp. zn. III. ÚS 1735/2010-1
2. Usnesení Ústavního soudu ze dne 16. dubna 2009, sp. zn. IV. ÚS 70/2009-1
3. Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. dubna 2005, sp. zn. IV. ÚS 56/2005
4. Nález Ústavního soudu ze dne 22. března 2001, sp. zn. III. ÚS 611/2000
5. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 6. května 1983, sp. zn. 1 To 18/1983
6. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. března 1974, sp. zn. Tpj 13/1974

7. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. prosince 1972, sp. zn. Tpj 13/1972-II
8. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. srpna 1972, sp. zn. 2 Tz 69/1972
9. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. července 1964, sp. zn. Prz 76/1964
10. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. května 1960, sp. zn. Tzv 10/1960

Internetové a jiné zdroje

1. Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. [online]. trestnizakonik.cz, [cit. 6. prosince 2014]. Dostupné na <<http://www.trestnizakonik.cz/navrh/duvodova-zprava.html>>.
2. <https://www.pmscr.cz/>
3. KUŘÁTKO, Miloš. *Zdraví vás vrah předčasně propuštěný z vězení, který ubodal ženu a pak snědl její mozek!* [online]. extra.cz, 22. září 2014 [cit. 18. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.extra.cz/zdravi-vas-vrah-predcasne-propusteny-z-vezeni-ktery-ubodal-zenu-a-pak-snedl-jeji-mozek>>.
4. MALECKÝ, Robert. *Elektronické náramky znovu ve hře, mají hlídat vazbu i „podmínky“* [online]. ceska-justice.cz, 1. listopadu 2014 [cit. 13. ledna 2015]. Dostupné na <<http://www.ceska-justice.cz/2014/11/elektronicke-naramky-znovu-ve-hre-maji-hlidat-vazbu-i-podminky/>>.
5. MALECKÝ, Robert. *Helena Válková: Nový trestní řád by mohl platit od ledna roku 2017* [online]. ceska-justice.cz, 24. listopadu 2014 [cit. 2. prosince 2014]. Dostupné na <<http://www.ceska-justice.cz/2014/11/helena-valkova-novy-trestni-rad-by-mohl-platit-od-ledna-roku-2017/>>.
6. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. *Statistika PMS 2013* [online]. [cit. 11. ledna 2015]. Dostupné na <https://www.pmscr.cz/download/010113_311213_Statistika_PMS_CR_pro_www.pdf>.
7. VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČR. *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky za rok 2013* [online]. [cit. 29. prosince 2014]. Dostupné na <http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistik%C3%A9%20ro%C4%8Denky/Rocenka_2013.pdf>.
8. VICHEREK, Roman. *Lhůta pro rozhodnutí o podmíněném propuštění* [online]. epravo.cz, 8. října 2014 [cit. 21. února 2015]. Dostupné na

- <<http://www.epravo.cz/top/clanky/lhuta-pro-rozhodnuti-o-podminenem-propusteni-95422.html>>.
9. VICHEREK, Roman. *Návrh či žádost o podmíněné propuštění* [online]. epravo.cz, 22. července 2013 [cit. 19. února 2015]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/navrh-ci-zadost-o-podminene-propusteni-91827.html?mail>>.
10. VICHEREK, Roman. *Účel trestu* [online]. epravo.cz, 22. března 2013 [cit. 3. ledna 2015]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/ucel-trestu-89770.html>>.

Abstrakt

Diplomová práce je věnována podmíněnému propuštění z trestu odnětí svobody. Jejím záměrem je zhodnotit právní úpravu de lege lata, poukázat na její nedostatky a zároveň nastínit návrhy, díky kterým by mohlo dojít k jejímu zlepšení. Diplomová práce je rozdělena do pěti kapitol, z nichž největší prostor patří kapitole zabývající se hmotněprávní úpravou, kterou doplňuje kapitola o procesně právní úpravě. Kromě toho zahrnuje kapitoly, které se věnují podstatě podmíněného propuštění a historií právní úpravy. Poslední kapitola popisuje přeměnu trestu odnětí svobody v trest domácího vězení. Diplomová práce je vytvořena na základě velkého množství rozličných zdrojů, díky čemuž poskytuje čtenáři ucelený obraz o institutu podmíněného propuštění z trestu odnětí svobody.

Abstract

The Diploma Thesis is dedicated to the conditional release from serving a sentence of imprisonment. Her aim is to evaluate legal regulation de lege lata, point out her defects and simultaneously outline suggestions to improve it. The Diploma Thesis is divided into five chapters. The biggest part of the Diploma Thesis belongs to chapter of substantive law which is accompanied by chapter of procedural law. Moreover it contains chapters which are dedicated to a nature of conditional realease and history of legal regulation. Last chapter describes custodial sentence changing to house arrest sentence. The Diploma Thesis is formed on the basis of a large amount of different sources. Thanks to the fact it provides comprehensive reflection of the institution of the conditional release from serving a sentence of imprisonment.

Seznam klíčových slov

podmíněné propuštění, nepodmíněný trest odnětí svobody, trest odnětí svobody na doživotí, zkušební doba, dohled, vězení, hmotné právo, procesní právo

Key words

conditional release, unconditional sentence of imprisonment, deprivation of liberty for life, probationary period, supervision, prison, substantive law, procedural law